



ILUSTROVAL ONDREJ ZIMKA



Horúci september

JÁN BEŇO

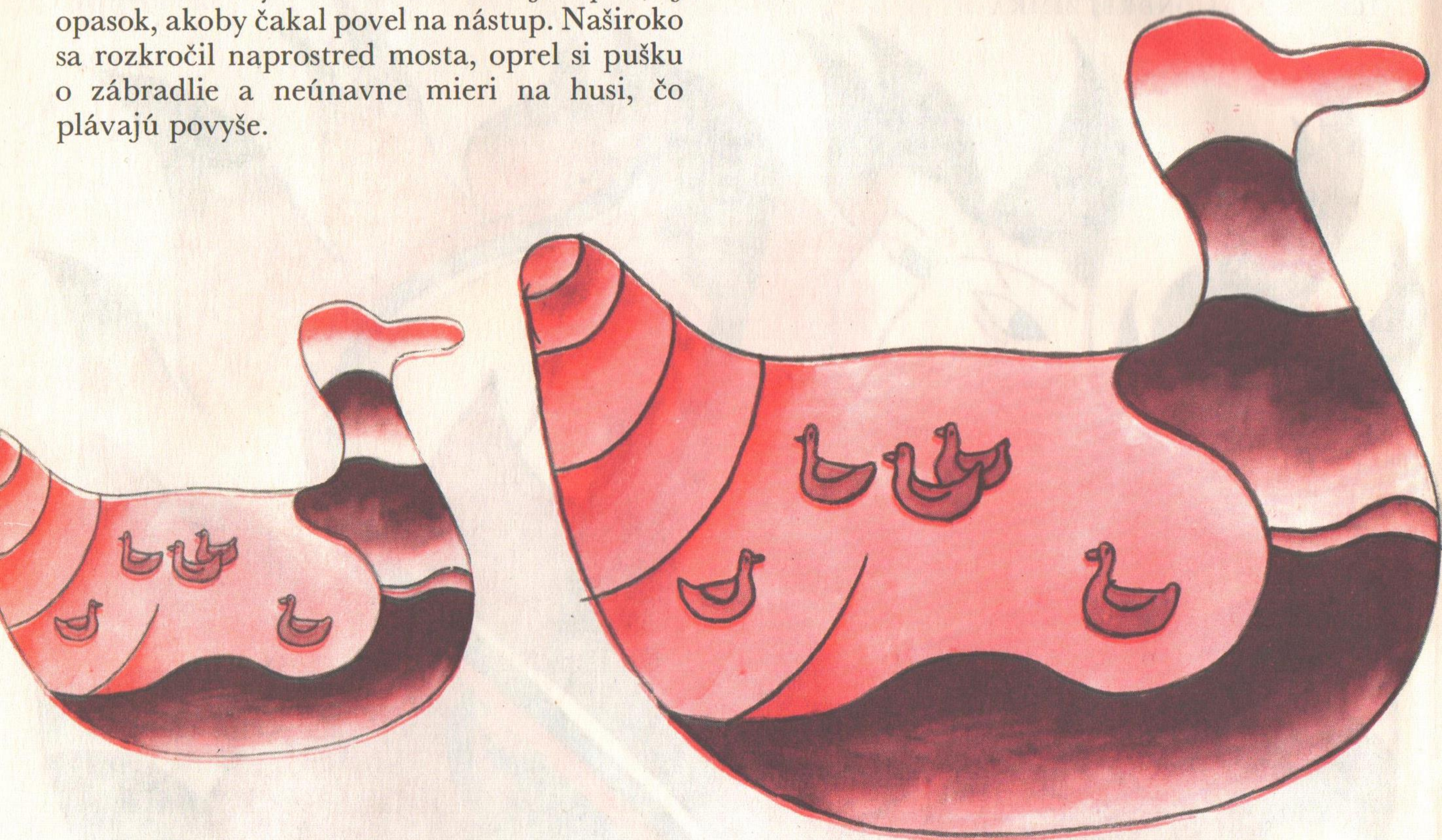
Človek by neveril, že niečo také by mohlo byť. Lenže kto stojí na drevenom moste spájajúcom väčšiu časť dediny s menšou, ten vidí a cíti: je to tak. Partizáni sú v dedine, celá

rota sa tu narýchlo cvičí pred odchodom na front a okrem pomaly tečúcej vody sa skoro nič nehýbe.

Na vine je hlavne slnko. Vyhrialo septem-

brové popoludnie, zaháňa do chládku sliepky i ľudí. Zopár partizánov posedáva pred školou, niektorí si čistia pieskom šálky, iní sa osviežujú v riečke.

Nehýbe sa ani mladučký partizán, najmladší zo všetkých, ale on je najviac na očiach jednej i druhej strane dediny. Slnko pripeká a sedemnásťročný Ivan má na sebe aj čiapku, aj opasok, akoby čakal povel na nástup. Naširoko sa rozkročil naprostred mosta, oprel si pušku o zábradlie a neúnavne mieri na husi, čo plávajú povyše.



Vôbec nezbadal, ako sa k nemu od školy priblížili piati chlapi. Prikradli sa, posadali si na zábradlie z jednej i z druhej strany. Chlapci nevydržia dlho mlčať a dohovárať sa len pohľadmi. Prvý sa ozve Kuruc.

„Čo myslíte, neodoženie nás?“

„Prečo by nás odháňal?“ robí sa nechápavým trinásťročný Ondrej Bahýľ.

„Veď nás vždy odháňa, keď ideme za partizánmi! Napamätáte sa?“ vycrkne slinu Oravec.

Každý vie, na čo myslí. Pochodujú partizáni horným koncom, idú cvičiť na lúky, a v pätách

za nimi chlapi. Spievajú si partizáni do pochodu, pesnička o bielej ruži sa rozlieha v úzkej uličke medzi domami. Ivan, ľavý krajný v poslednej trojici, ani pri speve neznáša neozbrojených civilov za svojim chrptom. Obráti sa, nedbá, že si krok pokazí, a vrčí:

„Mažte domov, sopliaci!“

Teraz horlivo mieri, ani mihnutím oka nedá najavo, že si niečo všimol vedľa seba. A chlapi sa už dostávajú do tempa.

„To preto, aby sme nevideli, ako sa plazí!“ vysype Ondrejov mladší brat Martin a dusí v sebe smiech.

Kočiš je dvanásťročný, o rok starší. Prehovorí vážne ako skúsený herec.

„Náhodou! Tento bojovník sa vie prvotriedne plazí!“

Oravec napodobní veliteľa, ktorého počuli na lúkach pri cvičení:

„Nevytrčaj sa! Niže, niže, lebo ti Germán strelí do zadku!“

Ostatní sa zachichocú, ale Ivan je ako z kameňa. Mieri si ďalej do bielych husí, čo sa ledva hýbu na vode.

„Nesmejte sa mu!“ začne sa Kuruc pridávať na jeho stranu. „Je predsa najmladší, musí cvičiť aj cez obed.“

Oravca prvého prestane baviť jalová hra. Zoskočí zo zábradlia a pristúpi k Ivanovi tak blízko, že sa ho môže dotknúť rukou.

„Veď už toľko nemier! Strel do niečoho, nech vidíme, ako to vieš!“

Partizán si ho nevšíma.

„Alebo sa bojíš, že by si netrafil?“ dotiera trinásťročný.

Ivan sa pomaly vystrie, stiahne pušku zo zábradlia a jej pažbu spustí k ľavej nohe.

„Chceš povedať, že ty by si netrafil?!“

„Ja?!“ ukáže si Oravec prstom na seba, pohľadom volá za svedkov chlapcov, ktorí sa posunuli bližšie. „Ja trafím z našej flóbertky hus na dvesto metrov!“

„Vy máte flóbertku?“

„Dávno! Môj otec trafi korunu z dvadsiatich metrov.“

„Taký by sa nám zišiel. Ale on už iste rukoval k armáde pri mobilizácii...“

„Doma je, čoby narukoval.“

„Aha!“ začne Ivan vážne a aj ďalej tak hovorí. „On teda vyjde s tou flóberkou na povalu a tam počká na Nemcov. Keď budú prichádzať, môže ich odstreľovať jedného za druhým.“

Usmeje sa očami a ústami, zdvihne pušku a odchádza k škole. Zarazený Oravec by za ním s chuťou vycvrkol, ale rozhodne sa všetko rýchlo zahovoriť.

„To je strelec!“ posmešne hľadí za Ivanom. Ondrej sa pohniezdil.

„Jožo, a prečo tvoj otec nešiel k vojsku? Je ten istý ročník ako môj...“

„Ani môj nešiel,“ rýchlo povie Kočíš.

„Železničiarov nebrali!“ ozýva sa Martin.

„A my zas máme veľa poľa!“ vypne sa Oravec. „Treba orať, zemiaky vyberať, siať...“

„Však máte aj sluhu a slúžku. A ľudia vám chodia odrábať,“ pripomína Kuruc, čo každý vie.

„Kamarát, lenže na všetko treba dozerať! Keby otec odišiel, náš Vinco by leňošil.“

Martin vyčítavo zvyšuje hlas.

„Aj my máme pole, a otec je vojak! Prečo teda nešiel aj tvoj?“



„Keby každý išiel, ani pušiek by pre nich nemali...“

Kočiš sa potmehúdsy usmeje.

„To je hádam tak, že kto má sluhu, ten nemusel ísť, a kto nemá, ten musel...“

„Aj tak je to zbytočné!“ odsekne Oravec.

„Myslíte si, že porazíme Nemcov? Mali by ste počúvať, čo hlási Bratislava!“

Martin prikročí k Oravcovi a ostro sa mu zahľadí do očí.

„Vieš, čo si?“

„Čo som?“

„Somár si!“

Oravec zatne zuby.

„Povedz to ešte raz!“ dvíha päšť.

Ale už priskočili z jednej strany Ondrej, z druhej Kočíš, odtrhnú Oravca od Martina a držia mu ruky.

„Nikoho biť nebudeš! To si zapamätaj!“

Ondrej skoro kričí. Oravec sa im vytrhne, cúvne dva kroky dozadu.

„Choďte si na horný koniec, vy bojovníci! Viac sa s vami nekamarátim!“



Švihne ich zlostným pohľadom a odchádza po moste na ľavú stranu.

O tri dni partizáni odišli z dediny. Hneď nato prileteli nad dedinu nemecké stíhačky. Hrmeli a ručali nízko ponad strechy a strieľali, akoby v dedine boli aspoň tri roty partizánov. Na Bahýľovce dvore ležali úlomky zo škridiel, v múre okolo maštale bolo plno dier po guľkách. Oravcov otec bežal cez záhradu, ale k humnu nedobehol. Nemecká guľka ho zasiahla do nohy.

Lietadlá odleteli, a keď bratia Bahýľovci s kamarátmi zišli dolu k mostu, stál tam ľahký doštenák so zapriahnutými koňmi. Vinco, Oravcov sluha, sedí vpredu na doske s opratami v rukách a vo voze leží ranený. Pod hlavou má tučný vankúš a tvár mu kriví bolesť. Nohavicu na pravej nohe mu roztrhli a celé stehno má obviazané plátnom, cez ktoré premoká krv.

Jožo Oravec stojí pri otcovej hlave, vyľaká-
ný, so zmenenou tvárou.

„Kde je tá mať toľko?“ obracia ležiaci hlavu
k mostu.

„Zabudla si peniaze, musela sa vrátiť,“
obzerá sa Jožo. „Už beží po moste.“

Vysoká a chudá Oravcova mama pribehla
k vozu, zadychčaná sa chytá dosky.

„Podme, Vinco!“

Oravcov otec dvíha ruku.

„Postoj ešte!“

Kývne na Joža, ktorý sa k nemu nahne.

„Dozri na všetko! A nikde neodchoď...“

Voz sa pohýna, ľudia sa začínajú rozchá-
dzať. Jožo Oravec hľadá za vozom, kým mu
nezmizne z očí. Potom k nemu pristúpia
Martin s Ondrejom, Kočiš a Hrnčiarik.

„K vojsku nešiel, a predsa ho ranilo,“
preruší Martin chvíľu mlčania.

„Ty sa z toho tešíš?“

„Čoby! Len vravím, ako je to...“



„Strieľajú na ľudí ako na zajace. Keby to
boli aspoň vojaci alebo partizáni,“ rozhorčuje
sa Oravec.

„Pred vojnou sa nikto neskryje,“ povie
Kočiš.

Oravec sa díva okolo seba, ale zrak mu padá
k zemi, akoby niekto spravil okolo neho tajom-
ný kruh, ktorý jeho oči nesmú prekročiť. Pre-
žiera sliny a tvár má akúsi suchú a tvrdú.

„Trebá sa proti nim brániť!“

„To je iná vec,“ povie Martin tichým
hlasom.

„Keď sa Vinco vráti z mesta, pošlem ho
k partizánom!“ vzplanie Jožo v náhlom roz-
hodnutí a jeho pohľad sa dvíha ponad riečku
a domy.

Lenže tí z horného konca sú dnes ako prísni
učitelia, ktorí ustavične opravujú žiakove
odpovede.

„Môjho brata nemusel nikto posieľať!“ ozve
sa Hrnčiarik.

„A robiť vám kto bude?“ skúša Kočiš Joža.

„Kašľať na robotu!“

„Kamarát, rozkázať mu nemôžeš,“ schla-
dzuje Ondrej Bahýľ Oravca dôvodom, ktorý je
najväznejší.

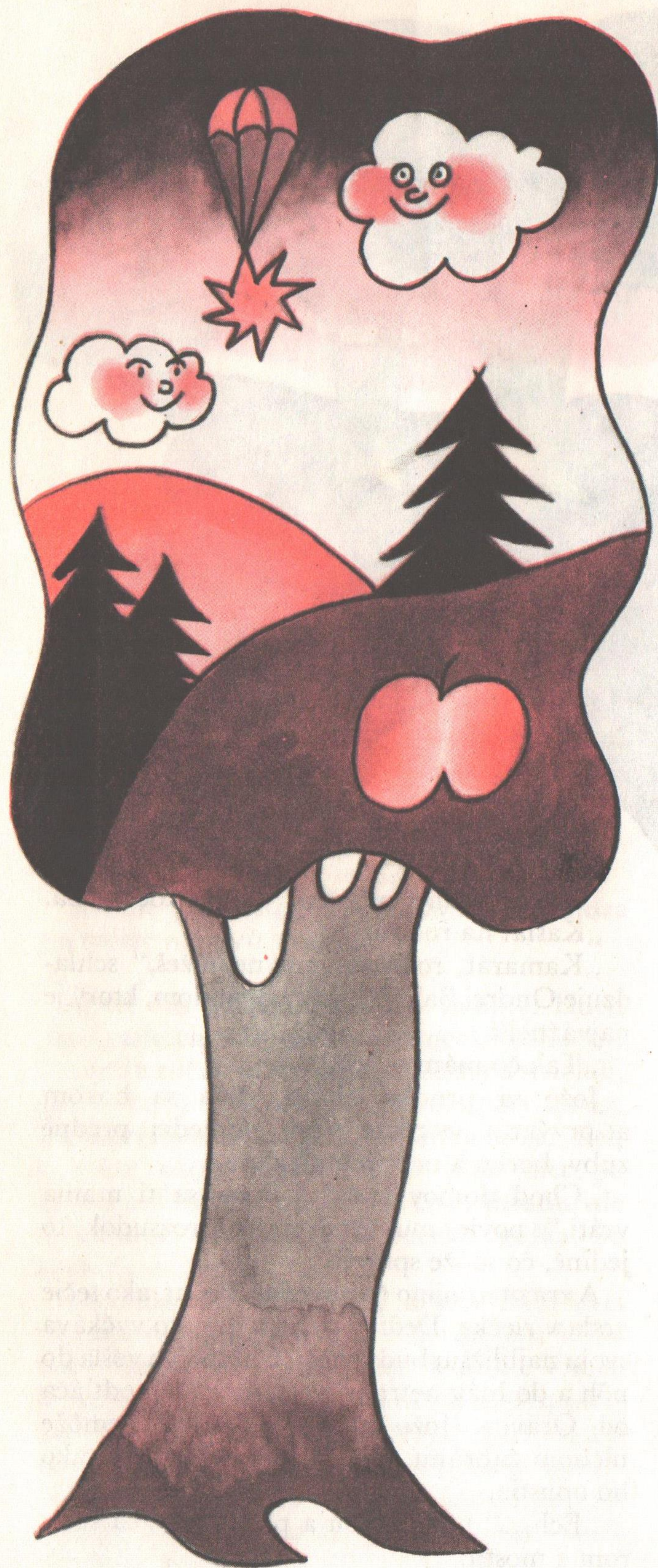
„Tak čo mám robiť?“

Jožo sa prudko obráti, díva sa bokom
a prvýkrát vycrkne slinu pomedzi predné
zuby, horkú a nepríjemnú slinu.

„Choď domov a čakaj, kým sa ti mama
vráti,“ povie mu Ondrej ako rozsudok to
jediné, čo môže spraviť.

A zrazu už nieto čo povedať. Počuť, ako tečie
voda v rieke. Dedina ticho a napäto vyčkáva
svoju najbližšiu budúcnosť. Chlapcom vošla do
nôh a do hláv netrpezlivosť, ktorá ich odtláča
od Oravca. Jožo to všetko cíti a nemôže
ničomu zabrániť. Chce aspoň odísť skôr, ako
ho opustia.

„Ech...“ hodí rukou a pomaly kráča sme-
rom k mostu.



Šťastie

RUDOLF DOBIÁŠ

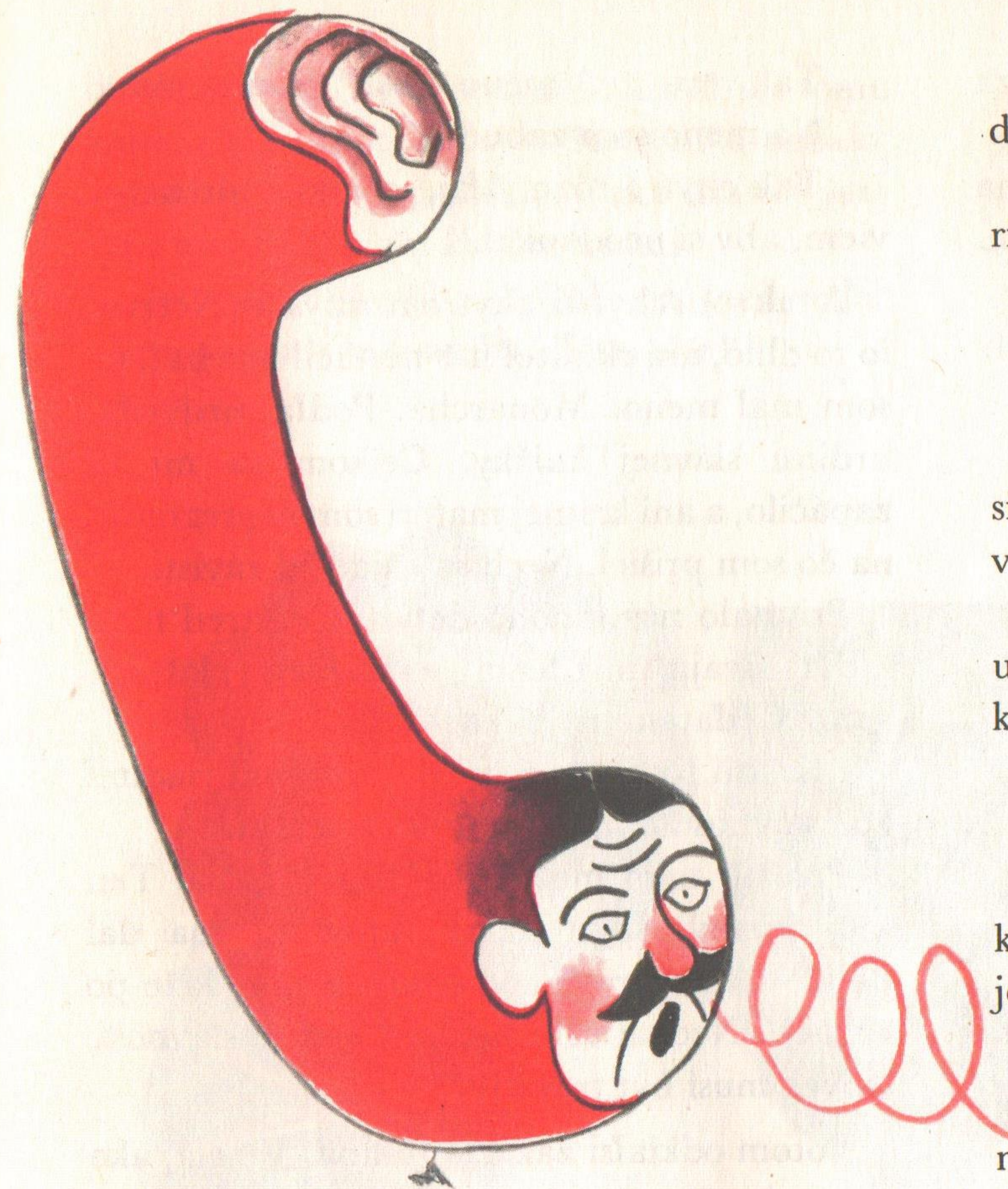
*Hej, šťastný som ako malý kráľ.
Aj kráľovstvo mám celkom maličké:
to, čo som vzal, čo som vyžobral,
ukradol tráve, hvieзде, hrdličke.*

*Hej, šťastný som ako halúzky,
čo prvou miazgou začali sa chviť.
Zem rozprestrela čisté obrúsky
a všetko živé volá k stolu jesť.*

*Hej, šťastný som ako vy a ty.
Ako medveď vylizujem plást.
Ústa mám plné sladkej dobroty.
Jablčko som, prídte si ma striasť.*

*Hej, šťastný som, že mám zem a chlieb.
Dám ti z neho, iba nastav dlaň.
Ja som voda, uhas si mnou smäd.
Ja som kľúčok. Pred zimou ma chráň.*

*Hej, šťastný som ako vy a ty.
Netreba mi v zemi hľadať poklad.
Nech by som bol v kameň zakliaty,
šťastie by ma stokrát prišlo odkliať.*



Krstiny

RUDO MORIC

Zazvonil telefón. Vraj zo zoologickej záhrady.

Kto všetko ma už volá, pomyslel som si, a pýtam sa:

„Čo by ste si želali?“

„Radi by sme vás poprosili...“ a hlas sa odmlčal.

„Tak poproste,“ posmeľujem ženský, ba presnejšie dievčenský hlasok.

„Radi by sme vás poprosili, či by ste neboli krstným otcom.“

Vara mi vystúpila na čelo.

„A to už prečo práve ja?“ pýtam sa.

„Viete, bude to milá slávnosť, bude tam veľa detí, no a tak sme si mysleli...“

„A komu sa rozmnožila rodinka? Vari riaditeľovi alebo hlavnému kŕmičovi zvierat?“

Hlások na druhom konci sa rozchichotal.

„Ani riaditeľovi, ani kŕmičovi, ale...“

„Ale...?“

„Skrížili sme himalájskeho medveďa so sibírskeho a vyšlo to,“ vraví hlasok zase už vážne, odborne.

„To vám teda gratulujem,“ usilujem sa usmievať do telefónu. „Ale čo ja mám s tým krížením spoločného?“

„Máte, práve že máte.“

„Prepánajána!“

„Narodili sa dve krásne mláďatká. Také krížence sa ešte nepodarilo vypestovať ani jednej zoologickej záhrade.“

„Vážne?“

„Vážne... Chceli by sme ich pokrstiť, dať im mená... a vy by ste mali byť jednému krstným otcom.“

Konečne viem, na čom som.

„Prídete v sobotu popoludní? O tretej.“

Čo som mal robiť? Odmietnuť? Sľúbil som. Ešte som povedal, že si to pokladám za česť.

„A vymyslíte mu meno,“ úpenlivo prosí hlasok ďalej.

„Hocijaké?“

„Nie hocijaké, kdeže... Veď to nie je hocijaké medveďa. Otec sa volá Mumu, matka sa tiež začína na em, podľa rodokmeňa by sa aj tento šarvanec mal volať menom, ktoré sa začína na em.“

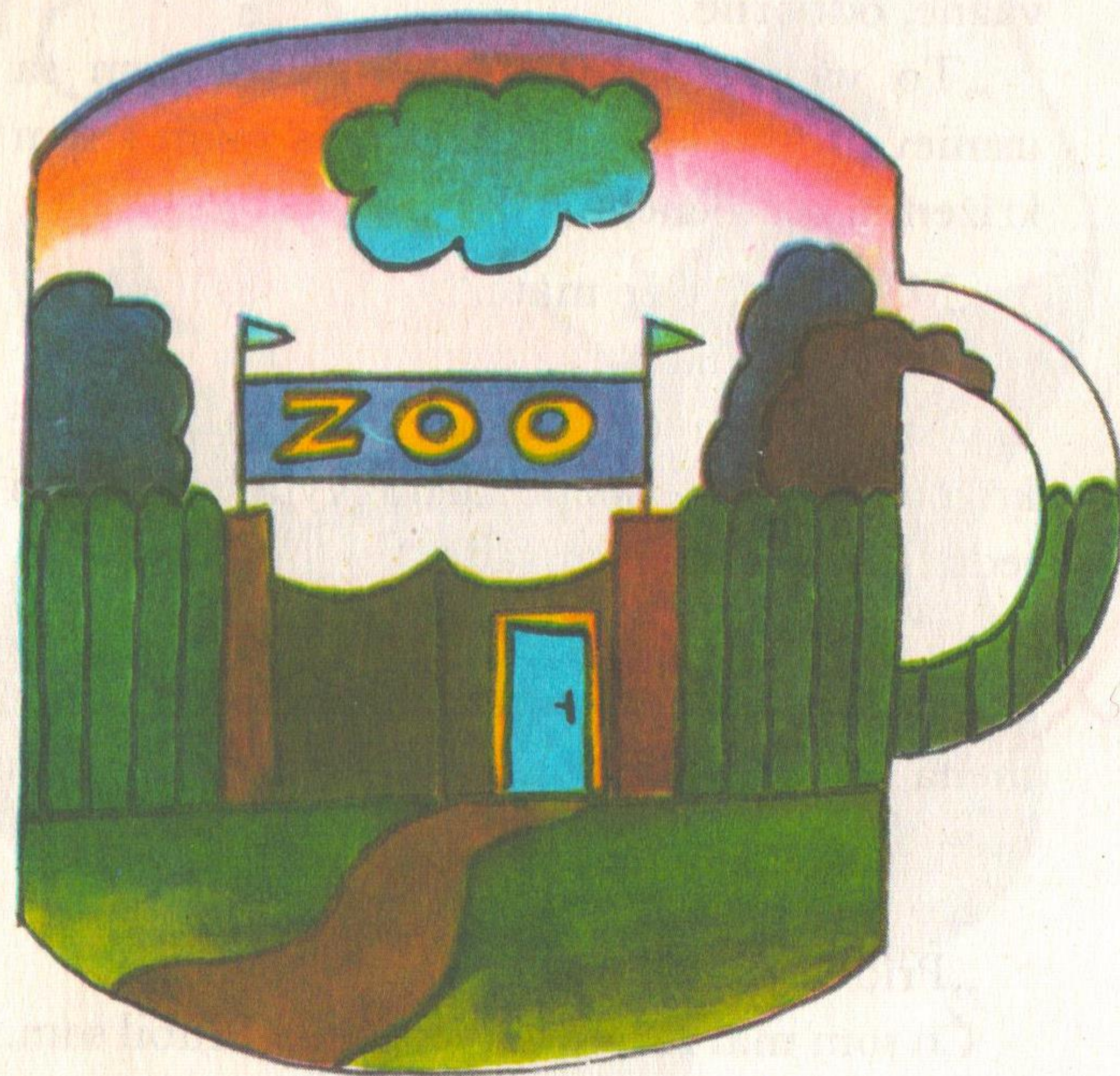
„V poriadku, bude na em.“

A začal som sa chystať na krstiny. Na takých, priznám sa, som ešte nebol. Čo si, reku oblečiem? Šaty by boli, ale kabát mám už poriadne špinavý. Skočil som do čistiarne. Expresnej. V sobotu ráno si prídem poň.

„V sobotu nerobíme,“ vraví mi žena za pultom.

„Tak v piatok popoludní,“ hovorím, hoci na piatok popoludní už mám dôležitý program. Ale čo, zruším schôdzku a bude.

Dohodli sme sa na piatku popoludní.



A čo dar? Krstňa by malo dostať dačo do daru od krstného otca! Čo však možno darovať medvedäťu? Lámem si hlavu, premýšľam a ustavične mi vychádza, že najlepší bude pohár medu. Tak som kúpil pohár najfajnovšieho medu.

Potom prišla sobota. Pred treťou som sa náhlil do zoo.

Pri bráne ma už čakala kolegyňa, spisovateľka.

„Aj ty budeš krstnou mamou?“

„Tak veru... A meno máš?“ pýta sa ma.

„Na meno som zabudol!“

„Tak chytro rozmýšľaj, ja mám, ale nepoviem, aby si neodkukal.“

A tak som chytro, chytro rozmýšľal. Netrvalo to dlho, ani riaditeľ nás nestačil privítať, už som mal meno. Monarcha. Podľa medveďa, hrdinu slávnej knižky. Celkom sa mi to zapáčilo, a ani krstnej materi som neprezradil, na čo som prišiel. Nech sa zájde od zavisťi.

Privítalo nás mnoho detí a uprostred toho krdla dvaja mládenci v bielych plášťoch s medvedätami na rukách.

„Krstní rodičia už prišli,“ oznámil riaditeľ zoo slávnostne. „Už sa to môže začať.“

Položili nám medvedäťu do náručia. Ten môj krstný, šibal veľký, hneď sa ma dal oblizovať po brade, po lícach a pravdaže po rukách. Nechal som ho, veď keď je slávnosť, človek musí byť trpezlivý.

Potom odkiaľsi zaznela hudba. Veselá, ako sa na krstiny patrí. A keď zase bolo ticho, najprv krstná mať, potom ja sme vyslovili tie tajomstvá. Mená.

„Monarcha.“

Všetko zhíklo. Pravdaže, slávne meno! Deti začali tlieškať, krstná mať očervenela, lebo ona vymyslela meno oveľa všednejšie.

Tým sa zdal byť akt krstín skončený. Ale vlastne nie. Vo vrecku mám pohár medu, darček pre krstňa. Zase tromfujem krstnú mať.

Vyberiem pohár, medveďa sa mrví, akoby zacítilo vôňu dobroty. Snímam vrchnáčik — a núkam krstňa. Papaj, maličký, aby si vedel, že máš dobrého krstného otca. A medveďa sa vrhlo na pohár. Papuľkou, labkami. Labužnícky sa oblizuje, jazyk naďaleko vyvaluje. A potom hybaj tými lepkavými labkami po mne. Vlastne labkami po mojom čerstvo vyčistenom kabáte. Sladkým jazykom zase po

brade a lícach. To by som ešte zniesol, ale tomu kabátu keby dalo pokoj to šteňa! No nedalo, poriadne mi ho zababralo. Také lízance som veru ešte na svojom kabáte nemal.

Deti sa zabávali a kričali na medveďa: „Ešte papkaj, Monarcha! Ešte, ešte!“



A Monarcha sa nedal dva razy núkať. Strkal papuľku do pohára, po papuľke obe labky, a s tými labkami hybaj po mojom kabáte. Po chvíli som vyzeral strašne. Krstná mať sa škodoradostne usmievala a iste blahorečila, že neprišla na taký nápad, lebo ten jej kožuch by vyzeral!

Pustili sme mláďatá na trávu, chvíľu si pobehali a potom ich ošetrovatelia zanesli k medvedici. Nám riaditeľ ešte raz poďakoval a boli sme voľní.

Hneď v pondelok som zanesol kabát znovu do expresnej čistiarne. Žena za pultom vyvali-

la na mňa oči. Pamätala si ma. Nepovedala to, lež celkom iste si myslela: „Čože je to za babravého chlapa, keď ustavične musí chodiť do čistiarne.“

Vydržal som jej ironický pohľad, lebo ma blažilo, že som krstným otcom nezvyčajného medveďaťa. Budúceho mocného Monarchu.

Chudobnej matere syn

JOZEF HORÁK

Oral raz chudobnej matere syn roľu. Sám v poli, iba škovránok mu nad hlavou pískal a krdeľ vrán sa ponevierať po čerstvej brázde. Mocný kôň ťahal pluh rovným krokom, ani pomaly ani rýchlo prechodil od jedného konca na druhý. Brázda líhala k brázde, oráčina ako čierna plachta sa rozostierala medzi úhormi. Zavše sa oráč prihovoral koníkovi, zavše koník zahrkotal retiazkou, čo ho pútala k oju.

Tak sa tí dvaja prechodili po roli, skoro ani nezbadali, že slnce už vysoko stojí a teplým dychom zohrieva oráča i koňa. Až keď sa v neďalekej dedine ozval zvon, zastavil oráč robotu, vypriahol koňa, zavesil mu na krk obročnicu, chrbát prihodil vrecom a potom sa aj on posadil na pluh. Z kapsy vybral kus chleba i slaniny, i skleničku, čo mu gazdiná pripravila. Dal sa pomaly ukrajavať slaniny a zajedať ju chlebom.

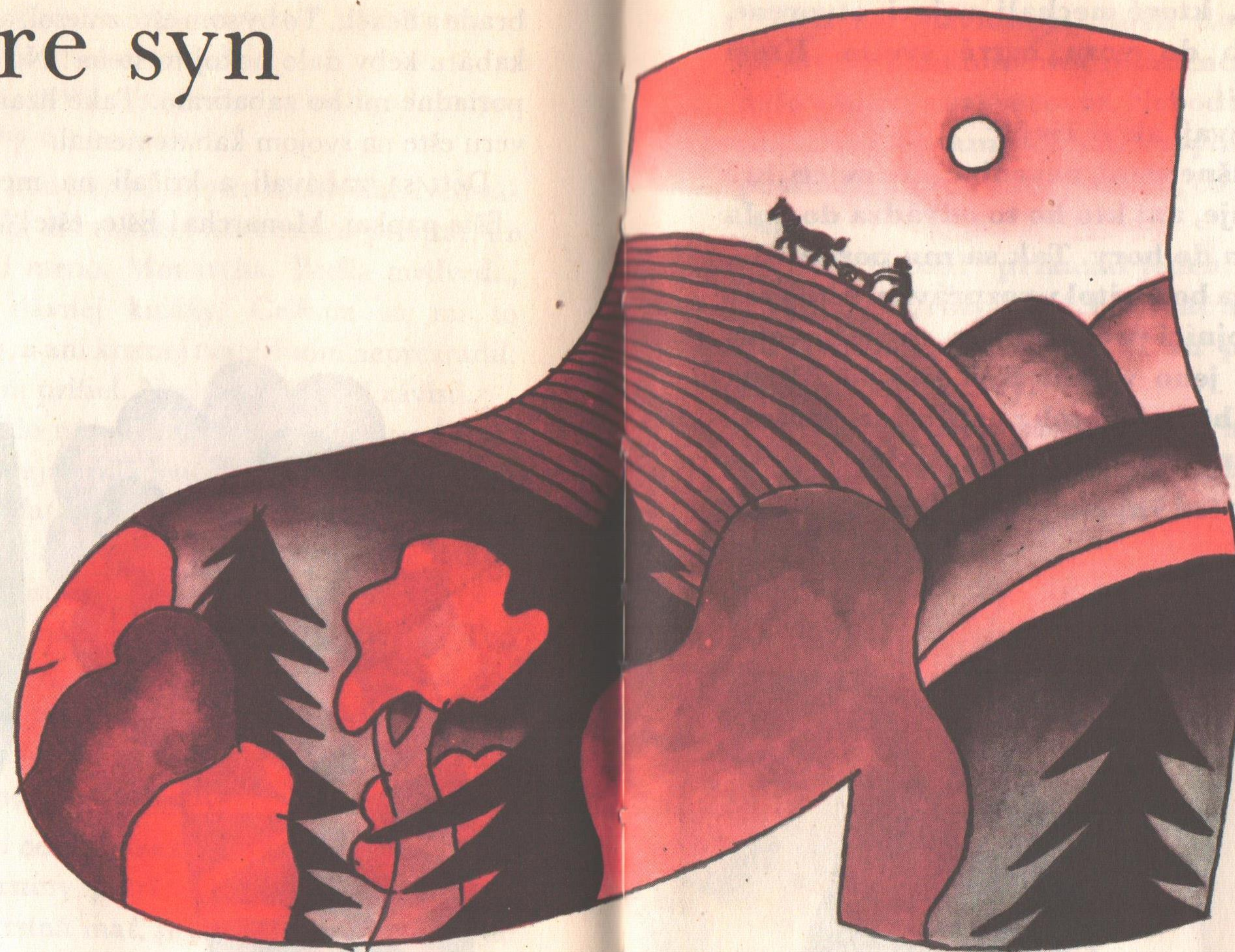
Odrazu, ako si tak ujedá, zbadal pri sebe dlhú tóňu.

Húta: Ak je tóňa, musí byť aj človek.

Pomaly sa obrátil a akurát. Za ním stojí chlap v podivnom ustrojení. Kabát koža, nohavice koža, čižmy koža, ba i čosi, čo nebolo ani čiapkou, ani klobúkom na hlave, kožené.

„Dajbože,“ prihovoral sa neznámy, „orieš, orieš?“

„Oral som, teraz, vidíš, oddychujem i ja i kôň; od rána ďaleko.“



„A to sebe orieš?“

„Kdeže sebe! Sedliakovi.“

Neznámy si sadol, obzrel sa po poli, akoby tu oráča s koňom ani nebolo.

„Teda orieš cudzie... Cudzie orieš...“ šomral. „Aj ja som taký, len neoriem zem.“

Šuhaj pozrel na neho. Nechápal.

„Srdcia oriem, ale nesejem zrno.“

„A čože?“ vyhrklo z prekvapeného oráča.

„Lásku k biednym sejem a nenávisť k bohatým.“

„Čudnú máš reč, človeče. Tu máš, ak si hladný, zajedz si, možno sa ti aj reči zmenia.“

Nedal sa neznámy dva razy núkať. Ani skleničkou nepohrdol. A keď si zajedol, zahovoril:

„Ani sa nepýtaš, človeče, koho si nakrmil?“

„Hladného.“

„Partizána.“

Hádam si myslel, že oráča prekvapí, ale ten sa pokojne zahľadel na neho.

„Aj partizán je človek.“

„Mohol by si ma zradiť. Od vašich pánov by si dostal bohatú odmenu.“

„Možno.“

„Desaťnásobne viac, než si v robote zarobíš.“

„Čo zarobím, zarobím si statočne, nie zradou. Statočnosť nad zlato.“

Potom oráč poodkladal do kapsy pozostatky z jedla. Vycedil zo skleničky, čo partizán nechal, a zberal sa do roboty, lebo aj koníkovi sa už prázdna obročnica osievala na krku.

Umíkol rozprávač

Dvanásteho júna 1974 postihla našu literatúru veľká strata. Umrel spisovateľ Jozef Horák, autor mnohých knižiek povestí, poviedok a románov. Čítavali ho mladí, aj starí, ľudia dedinskí aj mestskí. Písal o dnešnom živote, o sedliakoch, o baníkoch, o bojovníkoch proti fašizmu, o pionieroch, ale najradšej písal o histórii.

Narodil sa roku 1907 v dedine Podsitnianska neďaleko Banskej Štiavnice. Jeho otec, starý otec a praded boli baníci. Vyštudoval za učiteľa a takmer po celý život pôsobil v rodnom kraji. Stretával sa tu na každom kroku s históriou. Pripomínali mu ju zapustnuté štólne a stupy, umelé horské plesá,

zrúcaniny hradov, no nadovšetko starobylá Banská Štiavnica. Minulosť tu žila aj v ústnom podaní ľudu, v názvoch vrchov, lúk, skál a potokov. Stačilo sa prihovoriť starému dedinčanovi, prelomiť v ňom nedôveru, a už sa z jeho úst vinula osnova povesti.

Tak vznikli knižky Sitnianský vatrár, Sitnianska biela skala, Hudcov vrch, Sebechlebskí hudci a neskôr aj zbierky povestí Kremnický zlatý človek a Ako kukučky chotár merali. Historické povesti sú najobľúbenejšími knihami Jozefa Horáka a patria aj k najmilovanejším knihám slovenských detí vôbec.

Ich autor uprostred usilovnej práce skončil, hoci nosil v hlave ešte nejednu povest, rozprávku alebo poviedku o pionieroch. J. P.

Vstal aj partizán. Iba teraz zbadal chudobný syn, že cudzí chlap má na chrbte podivnú pušku. Trošku ho striaslo, akoby ho bola smrť preskočila, ale potom sa uspokojil. Chlap v koženom o chvíľu zmizol v neďalekej hore, a oráč znova zaboril pluh do zeme.

Raz večer zabuchotali na chudákových dverách chlupskej päste a vzápätí vošli do kuchyne štyria ozbrojenci.

„Počuj, bedár, schádzaš sa s partizánmi!“

„Ešte kedysi z jari bol prišiel jeden ku mne na roľu.“

„A vieš, aký to bol človek?“

„Taký, čo seje do srdc, ako ja do zeme. Len ja zrno, a on lásku k biednym a nenávisť k bohatým. A nehovoril veru zle.“

„A ty sa k čomu pridávaš?“

„Ja som chudák, a chudák len k chudákom.“

„Vidíš, bedár, to je proti nám. Ber sa, musíš s nami!“

Darmo sa chudák protivil, presviedčal, darmo aj mater nariekala, zobrali mládenca a stratili sa v temnej noci.

Šibalo auto tmavou nocou, len odrazu akoby sa bolo zabľyslo...

Zahrnel hrom, auto sa zatackalo ako opitý chlap. Čosi sprašťalo, niečo zacvenďalo a potom ostalo ticho. Tí, čo sedeli v aute s chudákom, vyskakovali, nevedno kam. Možno utekali zľakaní tým, čo sa stalo. Už, že aj mládenec vyskočí, keď odrazu zaštekali pušky, zabľýskali sa svietiace strely. Hodil sa mládenec na dlážku a vystrel, ako bol dlhý. Vedel, že je zle, lebo sa vonku strhla bitka. Len nevedel, kto s kým. A tak len ležal a čakal, kým strelba utíchne. Keď sa tak stalo,

dvermi, ktoré nechali vojaci otvorené, vstreklo do voza ostré svetlo. Ktosi zavolať:

„Vstávaj, ak si živý!“

Poslušne vstal, nevediac, kto svieti, kto prikazuje, ani kto ho to odvádza do poľa a poľom do hory. Tak sa mu pozdávalo, akoby sa bol ocitol v rozprávke. Akoby to boli zbojníci prepadli voz, zobrali, čo sa dalo, a jeho zajali. Keď mu hodili na chrbát hodný batoh, pobral sa s nimi. Čože mu bolo? U sedliakov vláčil väčšie ťarchy.



Keď sa rozvidnelo, došli do tábora. Vtedy sa chudobnému mládenčovi začínalo v hlave rozsvetovať. Nebodaj sú toto partizáni, čo tamtých s hákovými krížmi pohlušili a z ich auta pobrali, čo potrebovali.

„Zlož batoh!“ prikázal jeden. „Pôjdeš k veliteľovi, rozpovieš, čo si zač a čo si robil s tamtými v aute. Tí sú prekliati, možno aj ty si taký.“

Nebál sa chudobnej matere syn, lebo vedel, až rozpovie, čo sa porobilo, naisto mu nikto neublíži. Spokojný bol a spokoj-

ne šiel, kadiaľ ho viedli. Iba keď zazrel veliteľa, zdrevenel.

Poznal toho v koženom odeve, čo sa s ním stretol na poli a čo niekedy u nich aj nocúval.

„Ej, oráč, oráč,“ vítal ho veliteľ, keď ho spoznal. „Kde sa tu berieš?“

„Týchto sa opýtaj, partizán,“ ukázal na tých, čo ho priviedli.

„Viem, viem, teda si nezradil!“ hovoril veliteľ, akoby mu myšlienky čítal.

„Popravde som povedal. Reku s chudobou stojím, lebo som chudobný. Hneď ma brali. Nepovedali ani kam, ani prečo. Strčili ma do voza a viezli.“

„A vieš, kde by ťa boli zaviezli?“

„Neviem.“

„Pod šibenicu alebo pred automat. Boli by ťa zahlušili ako zvera. Keď si s chudobou, patriš medzi nás. Ani nemáš inej cesty!“

Nuž ostal chudobnej matere syn pri partizánoch a podchodil on s nimi tých s hákovými krížmi. Ale ani tamtí nedávali kožu zadarmo. Koľkých zamordovali, koľko dedín spálili!

Ale beda im bolo, keď z východu prišli vojaci s červenými hviezdami na čiapkách. Vtedy si aj chudobnej materin syn pripol červenú hviezdičku na čiapku a červenú stužku na hrud.

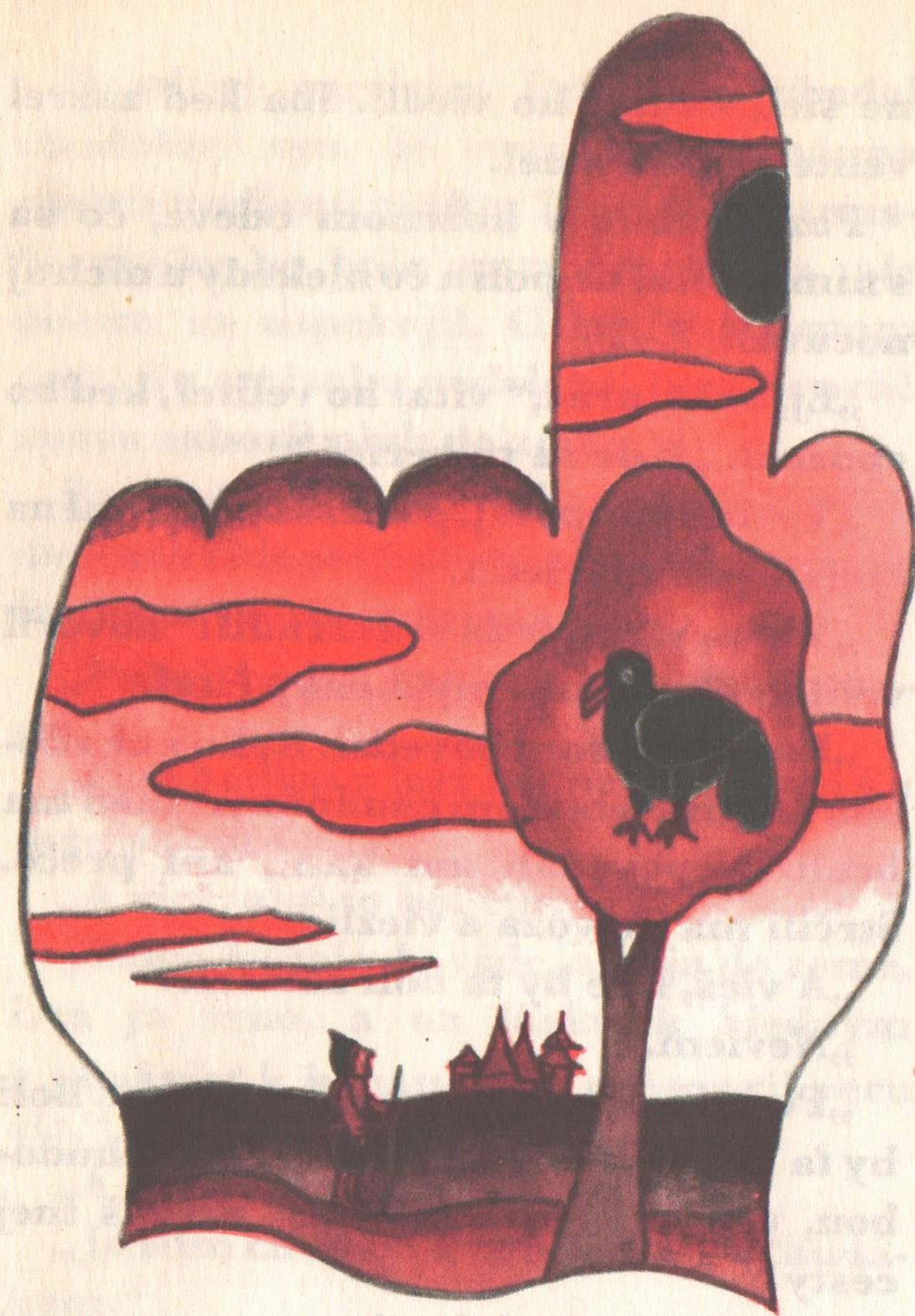
A to už bola prišla nová jar, na stromoch sa zjavili prvé listy a prvé kvety. Ľudia už neplakali. Usmievali sa a volali: Mier! mier!

Aj zvony zvonili: Mier! Mier!

Aj škovránky nad roľami švitorili: Mier! Mier!

Nuž volali aj vojaci s nimi: Mier! Mier!

A do hlavni pušiek zastokli si biele a červené kvety.



Carca-namžil

MONGOLSKÁ ROZPRÁVKA

Za dávnych čias žil mládenec menom Carca-namžil. Rodičia ho poslali učiť sa do kláštora. Tri roky sa pokúšal osvojiť si náboženské učenie, no nadarmo. Rozhneval sa láma na hlúpeho žiaka a vyhnan ho.

„Chod, skade si prišiel,“ povedal.

„Ale ja som si nič nezapamätal, hanbím sa vrátiť bez vedomostí,“ namietal Carca-namžil.

„Dám ti múdru radu,“ zľutoval sa nad ním láma. „Cestou domov pozorne sleduj, čo sa bude diať okolo teba. To ti dá viac ako moje modlitby!“

Carca si pritiahol kožuštek, silno sa opásal, na nohy natiahol obnosené čizmy a vybral sa na spiatočnú cestu.

Prechádzal okolo vysokého stromu, na ktorom sedel obrovský čierny vták a hlasno kričal:

„Uva, uva-a!“

Pozrel Carca na vtáka a pomyslel si: musím si

zapamätať, ako kričí, môže sa mi to zísť. Zopakoval si niekoľkokrát „Uva, uva-a“ a šiel ďalej. Odrazu prebehli popri ňom dve antilopy a volali: „Žorou, žorou.“ Aj to si Carca zapamätal. Čoskoro zbadal dve myši. Pištali a vyhrabávali si dieru. „Buus, buus,“ opakoval si mládenec ich pišťanie. Po nejakom čase stretol Čiňanov, ktorí predávali pečenú bravčovinu. Carca vyhladol a pri pohľade na bravčovinu sa mu zbíhali slinky. Nevedel po čínsky, a pokúšal sa pomocou rúk spýtať, čo stojí kúsok mäsa. Kupci chceli vedieť, ktorý kúsok by rád. Ukazovali pritom palcom hore, malíčkom dolu a opakovali: „Tento alebo tento?“ Chlapec im nerozumel, a tak šiel ďalej, ale tie posunky si zapamätal. Cesta ho priviedla k chánovmu sídlu.

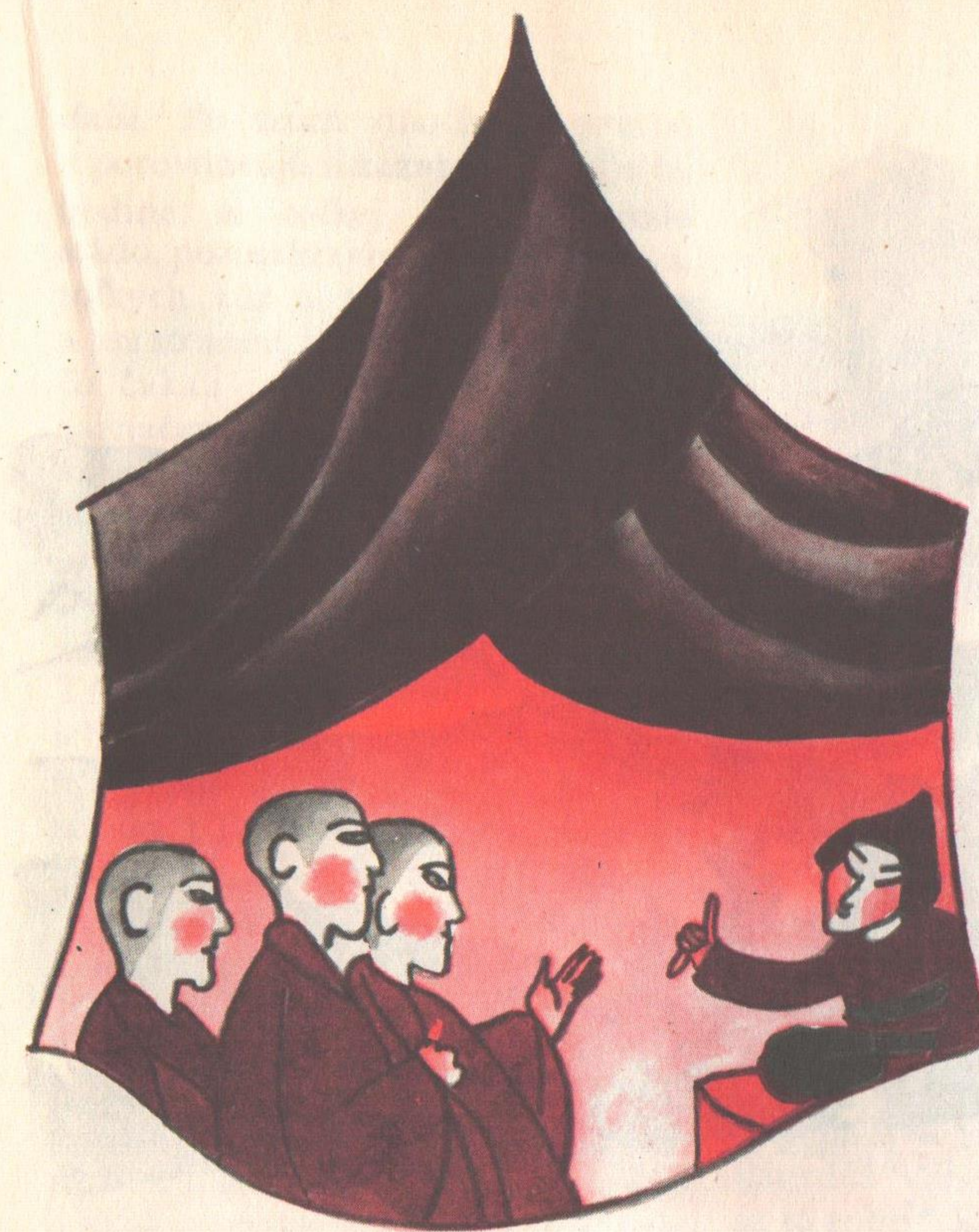
Chán sa dopyčul, že Carca bol tri roky v kláštore, a pomyslel si: „Určite to bude vzdelaný a múdry mládenec.“ A prikázal Carcovi, aby našiel prsteň, ktorý mu ukradli.

„Ak ho nájdeš, odmením ťa, ak nie, dám ťa popraviť,“ povedal chán.

Mládenec bol bezradný, ale rozhodol sa popravu oddialiť. Na dlhej ceste vyhladol a ustal.

„Daj mi, ó veľký chán, osobitnú jurtu, prikáž, aby mi priniesli najlepšie jedlá a nápoje,“ povedal Carca. „Budem hádať tri dni a na štvrté ráno si príď po odpoveď.“

Mládenca odviekli do veľkej bielej jurty a priniesli mu samé vyberané jedlá a nápoje. Keď sa do sýtosti najedol a oddýchol si, usadil sa mládenec pohodlne na mäkkú podušku a začal nahlas napodobňovať vtáka: „Uva, uva-a.“ Medzitým si



chán zavolať druhého radcu a prikázal mu, aby sa išiel pozrieť, ako pokračuje hádanie. Radca priložil ucho k plstenej stene jurty, v ktorej sedel Carca, a počul: „Uva, uva-a!“

Hodnostár bol presvedčený, že ho mudrc zbadal, lebo vtáci práve tak kričia, keď vidia človeka.

„Je to veľmi dôvtipný mládenec,“ povedal radca chánovi. Na druhý deň poslal chán k mudrcovej jurte ženu a dcéru. Počuli, ako Carca napodobňoval antilopy, a oznámili chánovi, že mládenec ich spozoroval.

Na tretí deň išiel načúvať sám chán so svojim prvým radcom. Z jurty nebolo počuť ani šuchnutie.

„Ten mládenec je veľký mudrc. Mlčí z úcty pred mojou osobou,“ dovtipil sa chán a opatrne nazrel do jurty.

Carca sedel na poduške a prstami robil akési posunky. Palcom ukazoval hore a malíčkom dolu.

„Myš si vyhrabáva dieru, buus, buus,“ povedal odrazu. Chán usúdil, že ho mudrc spozoroval, a rýchlo sa vzdialil.

Prišlo ráno štvrtého dňa. Carca si pomyslel:

„I tak je so mnou koniec, radšej sa poriadne najem, nech zomriem radšej na obžerstvo.“

Zjedol tri kotly múky a tri šálky soli. Viac sa mu už do žalúdka nevmetilo. Lahol si na posteľ a čakal, kedy sa mu uvoľní miesto na novú porciu. Pohládzať si brucho a prihovárať sa mu:

„Už je s tebou zle, brucho, o chvíľu sa všetko skončí.“ Práve vtedy išla okolo jurty ťarchavá slúžka, ktorá ukradla chánovi prsteň. Počula mudrcove slová a myslela si, že už prišiel na to, kto je zloděj. Vošla do jurty a prosila mládenca o zmilovanie:

„Dobre, daj sem prsteň,“ povedal Carca, „a už nikdy viac nekradni.“

Len čo odišla slúžka, prišiel chán.

„Tak čo, našiel si môj prsteň?“ spýtal sa.

„Tu je, ó veľký chán,“ odvetil mládenec a podal mu prsteň.

Počudoval sa chán, ale aby sa presvedčil o mládenecovej múdrosti, prikázal trom starým lámom, aby ho vyskúšali. Lámovia sa už dvadsať rokov prehŕňali v starých knihách a v celom chánstve nebolo ľudí múdrejších ako oni. Spýtali sa Carcu:

„Povedz, mládenec, aký veľký je svet?“

Carca krútil prstami hore-dolu, hore-dolu, tak, ako to robili čínski kupci.

„Hovorí, že vesmír nemá začiatok ani koniec,“ rozhodli lámovia a ďalej sa pýtali:

„Určite si sa naučil naspamäť všetky staré knihy!“

Carca mlčky zdvihol palec a malíčkom mieril dolu.

„Fíha,“ šepkali si lámovia, „naučil sa ich všetky odspodu až dovrchu.“

Chánovi oznámili, že ten človek je naozaj mudrc. Chán prikázal, aby mládenca priviedli k nemu. Práve vtedy skočila na okraj jeho pláštá kobylka carca. Dvakrát ju chcel chán chytiť, no podarilo sa mu to až na tretí raz. Len čo mládenec vošiel, chán so smiechom povedal:

„Hádaj, čo mám v hrsti.“

Carca zmeravel.

„Prvý raz si, chán, Carcu nechtyl, ani druhý raz sa ti to nepodarilo, ale na tretí raz sa ti z rúk nevykrúti.“

„Naozaj,“ zvolal chán a rozťahal ruku, „carca už nežije!“

Vymenoval chán mládenca za dvorného mudrca a odvtedy Carca žil v hojnosti.

Prel. KVETA SLOBODNÍKOVÁ



Bohatý pán TANAP

BIBIANA WALLNEROVÁ

Pri cestách stáli tabuľky „Udržujte čistotu“, „Popradské pleso 30 min.“, taká a taká dolina, onaká chata... A boli tam aj tabuľky, že sa nesmie zakladať ohnisko, nemá sa vybočovať z chodníkov a v nijakom prípade sa nemá nič trhať, lámať, plašiť, či naháňať. Pod všetkými týmito radami, pokynmi, príkazmi a zákazmi bol podpis TANAP. Pýtala sa ma cudzinka z ďalekých krajín: „To všetko patrí Tanapovi?“ Príkývla som, že veru áno. „Musí byť ale bohatý ten pán Tanap.“

Veru veľmi bohatý. Patria mu najvyššie hory v Československu a v nich všeličo, čo nemá nikto na svete, iba bohatý pán TANAP, ktorý

nie je nijaký pán, ale skratka názvu TATRanský NÁrodný Park.

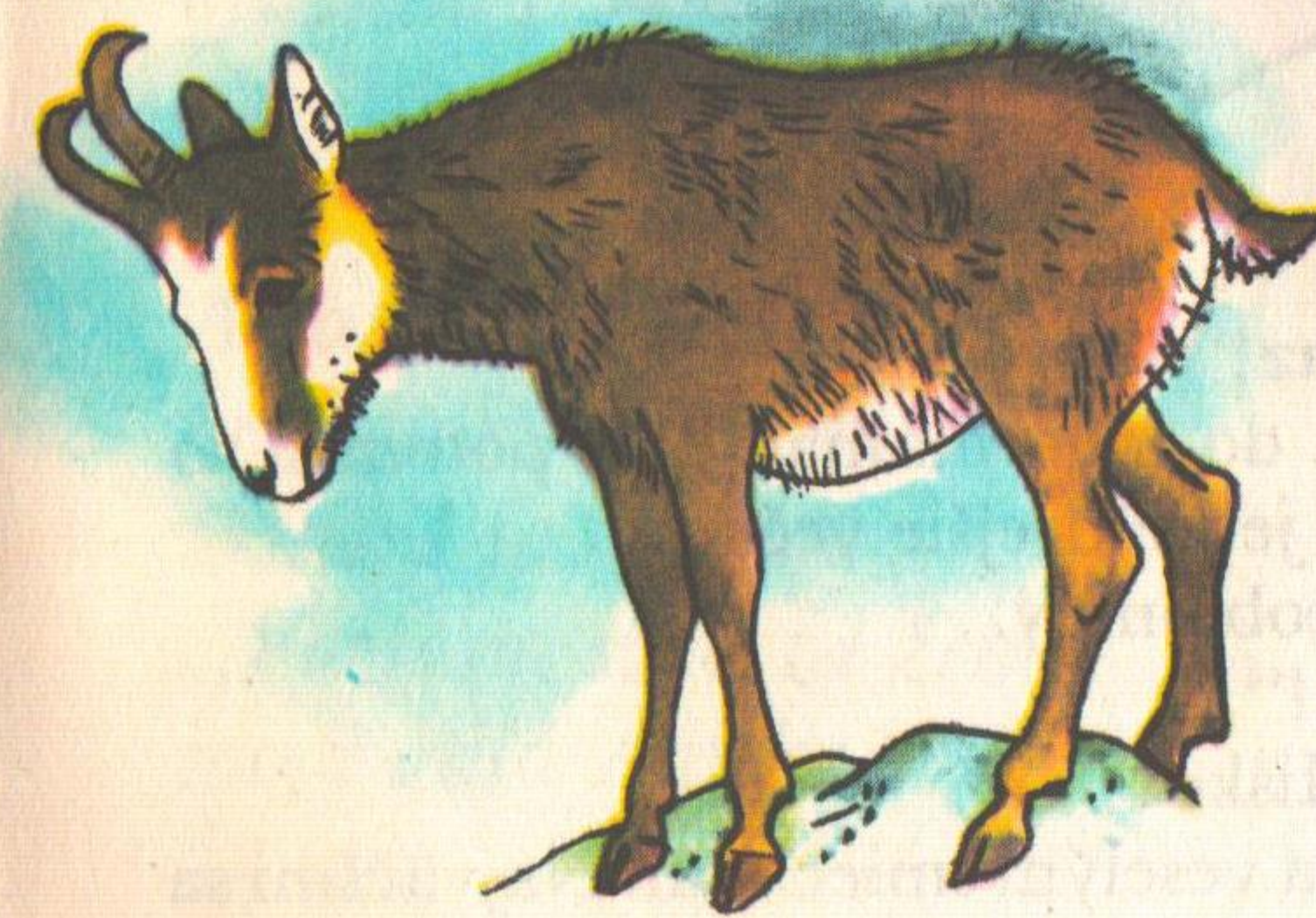
Ako každý boháč, aj TANAP stráži a počíta svoje bohatstvo. Veď má čo. Lenže spočítať bohatstvá TANAPu nie je len tak. Základným bohatstvom sú vysoké horské štíty. Tie zatiaľ držia pevne a nik ich tak ľahko neodnesie. Ale to, čo v nich žije a rastie, je už chúlостivejšie. Napríklad kamzíky a svište. Stretli ste sa už niekedy s akrobatom kamzíkom alebo figliarom svištom? Kto nie je z Tatier, a predsa ich niekedy videl, mal šťastie. Lebo tieto zvieratá sú veľmi plaché a vôbec nemajú chuť predvádzať sa človeku. Svište napríklad majú vždy postavené stráže.

Keď strážca zapíska — zasviští, svište zmiznú v nore. Môžete potom prevrtať Tatry, aj tak ich nenájdete. A predstavte si, že pracovníci TANAPu napriek tomu vedia, koľko majú v Tatrách kamzíkov, svištov, medvedov či orlov. Kamzíky napríklad počítajú každý rok. Vždy na jeseň sa rozídu po dolinách chlapi v červených vetrovkách a počítajú: tak koľkoto máme tento rok kamzíkov? Že ako sa to počíta? Tri dni. Tri dni a tri noci čakajú v dolinách ukrytí, a keď sa spoza končiara vynorí rohový, bradatý kamzíci obrys, začnú počítať. Capkovia, kozy, kozliatka... Kamzíky sa napasú. Prejdú do druhej doliny. Tam si ich zapisujú ďalší-

ďalší. Po troch dňoch sa stretnú a porovnávajú si záznamy: o tej a tej hodine a tolkej minúte prešlo stádo, pozostávajúce z jedného capa, toľkých kôz a toľkých kozliat tou a tou stranou, tým a tým smerom. Tí, čo čakali v susednej doline, majú zaznačený príchod toho stáda. A tak vedia, nielen koľko kamzíkov je v Tatrách, ale aj kade sa chodí určitá črieda pást.

Pred polstoročím boli u nás kamzíky na vymretie. Pod ochranou TANAPu sa rozmnožili natoľko, že ich občas môžu chytať do klietok a zaviesť na miesta, kde kedysi žili, ale už dávno vymreli. Kamzíky sú veľmi plaché zvieratá a rád sa držia na miestach vysokých a krkolomných. Preňho to nič nie je preskočiť ponad priepasť na úzku skalú. Ako to vlastne dokáže? Na to má kamzíky všelijaké „finty“. Jedno z tajomstiev je v jeho kopytku. Časť kopytka má pružnú ako z plastickej hmoty a pri doskoku „mäkko“ pristáva, t. j. priladne kopytkom ku skale.

Možno si myslíte, také kamzíčky sa má! Skáče si po horách, nechodí do školy, nik ho neskúša... Tak to vás teda musím vyviešť z omylu. Kamzíčky škola je tvrdá, a kto sa nenaučí úlohu, dostane výprask kamzíčím kopytom, rohami, alebo si bez výprasku zlomí krk. A pretože ani jedna



z týchto možností nie je lákavá, kamzíčatá radšej poslúchajú na mamkino prvé frknutie. Čo sa taký kamzíky musí naučiť? Skoky. Nádherné, vysoké, ďaleké, krkolomné.



S presným odrazom z malej plochy a s doskokom vyrátaným na centimetre. Doskočíť ponad priepasť na skalú, kde sa práve zmestia štyri kamzíčie kopytá. Skákať ticho a nenápadne. Vetríť a zavetríť cudzí pach. Báť sa. Všetkého neznámeho. Sánkovať. Naozaj. Neveríte? Kamzíky sa učia sánkovať, t. j. šmýkať sa po zadočku po snehových poliach. A pritom sa zas učia nebáť sa. Ak sa kamzíčka bojí, mamka mu ukáže, ako sa to robí. Ak sa ešte bojí, sotí ho — tak už sa pustí, čo sa okúšaš! Keď sa to kamzíčka všetko naučí, je už tvrdá zima. Vtedy sa zas musí naučiť vyhrabávať spod snehu a ľadu raňajky, obed i večeru a vydržať všetky úskoky počasia.

Kamzíky sú jedno z najkrajších a najobľúbenejších vzácných zvierat TANAPu. No keby ste sa spýtali odborníkov, povedali by vám, že to nie je to najvzácnejšie, čo možno nájsť v TANAPe. Veď kamzíky a svište sú aj v Alpách. Určite by potom spomenuli slovo „endemit“. Endemity sú rastliny alebo zvieratá, ktoré sa nevyskytujú nikde inde, iba na tom jednom mieste. V Tatrách sú takéto endemity: rastliny i zvieratá. Sú vzácnejšie, než poklady rozprávkového kráľa, alebo kameň z Mesiaca. Medzi rastlinami je to lyžičník tatranský a trizel valenbergov. Trizel nie je veľmi pekné meno, však? Na počutie si predstavujem čosi fúzaté s vyplazeným jazykom. Ale ten trizel je napriek tomu krásny kvietok, žltý, vysoký ako dlhšia ceruzka. Endemity medzi zvieratkami sú práve tie drobnejšie zvieratká: hrabač tatranský — to je taká špeciálna myšička, a hrabač snežný. A istá stonožka, ktorá má

dlhšie meno ako telo: volá sa tatrakoma carpaticum. Povieť si stonoha! Vzácnejšia ako kameň z Mesiaca? Lenže Mesiac je plný kamenia. Len sa tam dostať a doniesť ho, to je trochu problém. Ale stonožka tatrakoma carpaticum, alebo hrabač tatranský je iba v Tatrách, a keď mu na nejaký čas znemožníme život, a to by sa bez ochrany mohlo ľahko stať, zmizne z povrchu sveta. A nenájdete ho ani na Marse ani na Mesiaci.

Pred tridsiatimi a viac rokmi sa

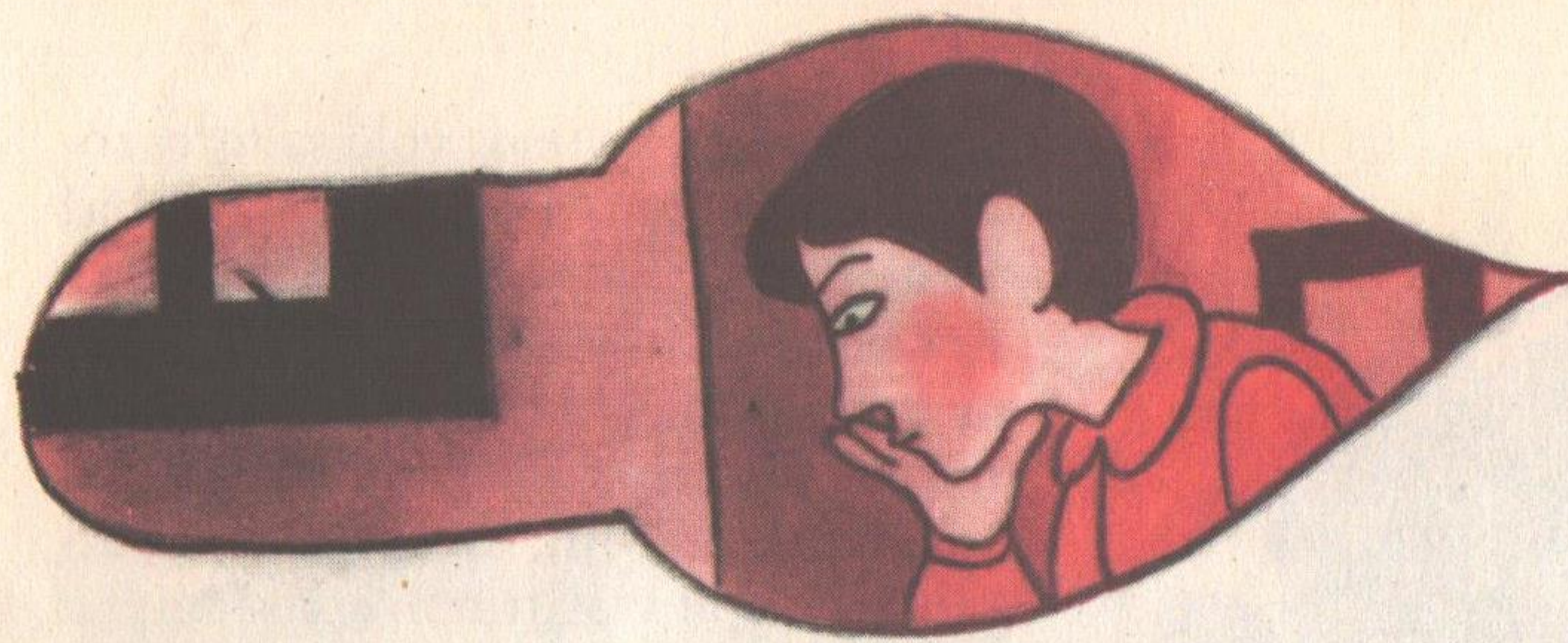


v Tatrách rúbali lesy, striedala zver, lovili pstruhy, trhali kvety. A Tatry pustli. Potom vzal pracujúci ľud do rúk moc a vyšiel zákon, že nikto nesmie v Tatrách nič rúbať, nič trhať, nič zabíjať. Že všetko, čo tam je, tam musí aj ostať, musí žiť a znovu ožiť, ak vymiera.

Brigády mladých chlapcov a dievčat chodili sadiť stromy na vyrúbané stráne. A Tatry ožili. Preto ešte kvitne trizel valenbergov a vo furkotských plesách ďalej žijú podivné morské koníky, pozostatok z doby, kedy Tatry boli ešte pod ľadovcom. A budú tam žiť, vzdorovať času i počasiu, kým ich my ľudia budeme chrániť.



ILUSTRUJE JOZEF CESNAK



Zdravica

HANA SUCHÁ

Prvák Miško sedí za stolom, ťažké kropaje potu mu stekajú dolu červenými lícami.

„Mama, ako sa píšú gratulácie?“

„Čitateľne. Ale najprv si sprav domácu úlohu.“

„Otec je dôležitejší ako úloha.“

„A zajtra zasa donesieš zo školy poznámku.“

Miško nosí poznámky skoro každý druhý deň a zajtra bude práve ten druhý deň, takže je to všetko jedno.

„Tak napíš trebárs „Zdraví Ťa Tvoj syn Miško,“ povedala mama a krasopisne všetko predpísala na veľký biely papier.

„Dvadsať,“ porátal si Miško písmenká, dobnúc prstom do každého jedného zvlášť. Veľa. Priveľa! Ani do srdca to nevojde. „Tvoj syn“ by tam napríklad vôbec nemuselo byť, lebo každý vie, že akoby otcovi z oka vypadol a že je syn, a nie dáka babizňa, to je ešte väčšia pravda.

„Trinášť,“ oddobkal chlapec upravenú gratuláciu. Potom vybral z tašky veľikánske kvietočkami vyzdobené papierové srdce, ktoré zmajstroval v družine, doprostred napísal veľkú trojku a malú nulu a okolo — ako len najkrajšie vedel — svoju zdravicu. O hodnú chvíľu sa papier zaplnil kostrbatými písmenami.

„Dvanásť,“ porátal ich Miško. „Pozrime, ešte som aj ušetril,“ spokojne si zamrmlal, hrdý na seba i na svoj písársky výkon, a s pocitom dobre vykonanej práce nežne položil srdce na otcov zaprataný pracovný stôl.

Oco sa vrátil domov neskoro. Miško už ležal v posteli, ale zaspáť nie a nie. Jednostaj myslel na to veľké, krásne srdce a peknú gratuláciu. Ozaj, čo povie ocko?

Tu sa zrazu otvorila dvere a v nich je on — otec.

„Toto je čo?“ máva papierovým srdcom a jedno oko akoby sa hnevalo a druhé akoby sa smialo.

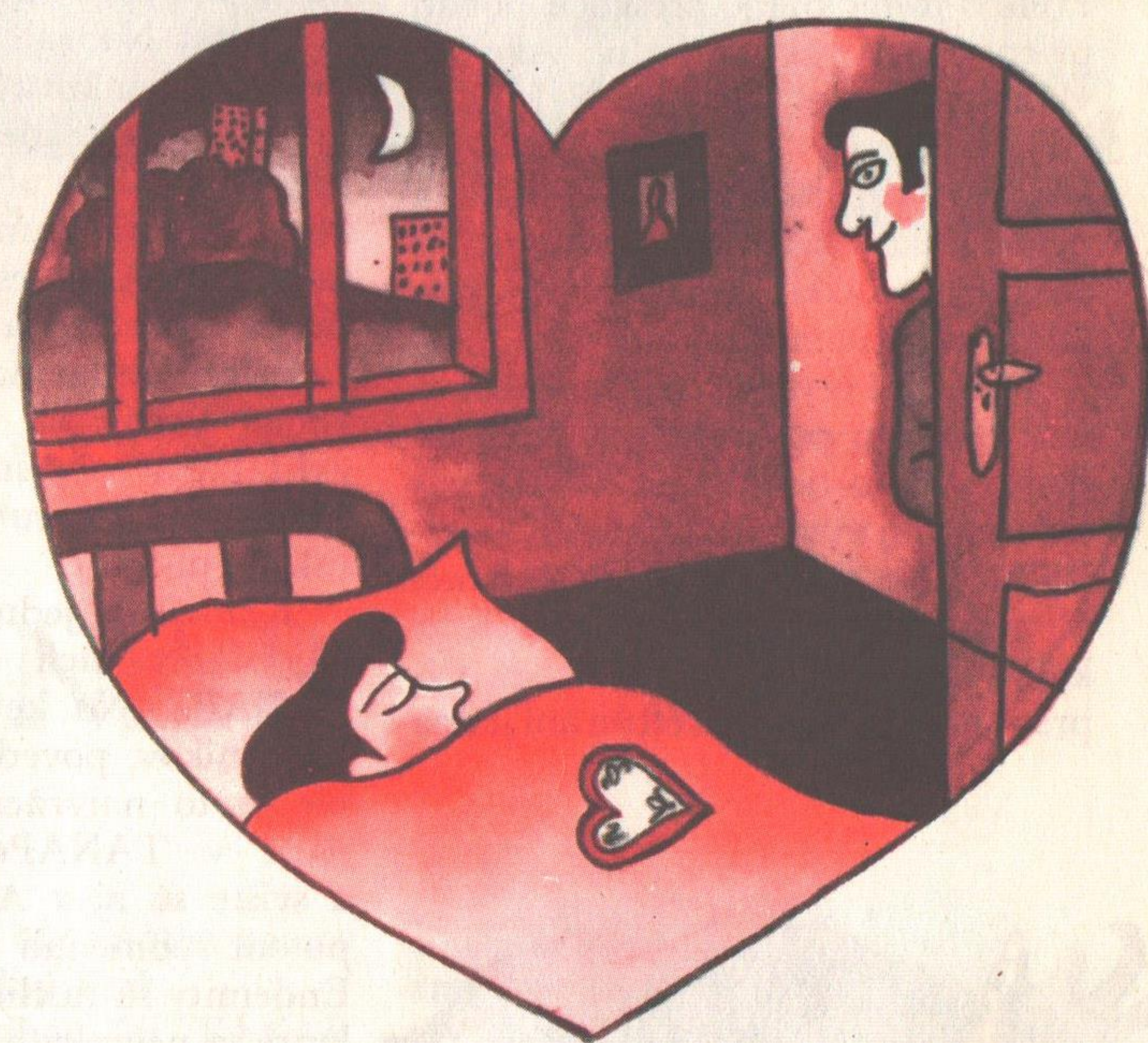
„Ondulácia,“ vyhrkne Miško a od ľaku skomolí to ťažké cudzie slovo, čo sa učil celý jeden deň.

„Veď ťa ja hneď vyondulujem,“ povie otec a poľahá chlapca za dlhé vlasy. „Trúfaš si, synak,“ zamáva opäť tým srdcom a hneď si ním aj zakryje ústa, lebo ho akosi dusí kašeľ. „Ak niečo proti mne máš, povedz. Nie takto!“ čoraz väčšmi šibrinkuje tým papierovým srdcom, hlas mu preskakuje, ústa šklbe. Keby Miško nebol taký ospalý, istotne by zbadal, že to nie od zlosti, ale naopak. Lenže Miško je ospalý a už je mu veru aj do plaču.

„Lúbim ťa! Veľmi!“

„Takto?“ otfča otec papier Miškovi pod nos. „Čítaj!“

„Zdraví Ťa Miško.“



„Čítaj ešte raz!“

Zamiešala sa do toho mama. Vraj potom si to vysvetlia. Ráno je múdrejšie večera.

Otec ostal neoblomný.

„Čítaj znova!“

„Zdrví Ťa Miško.“

Izba sa otriasa veselým smiechom. Najväčšmi sa smeje otec.

„Ty moja zdrvica, moje zdrvidlo-motovidlo, či ma naozaj zdrvíš? A veľmi ma? Skús!“

Otec sa sklóní nad posteľ, Miško ho oboma rukami obľapí a tuho zavesený na otcovom krku obtancuje celú izbu.

JÁN NAVRÁTIL

Liptovská bryndza

*Liptovská bryndza dnes repce:
robí vraj haluškám čepce,
a hoci belostne krásne,
nik o nej nepíše básne.*

*Liptovskí básnici zradní,
budete bez bryndze hladní.
Jedzte si halušky holé,
holé, jak Liptovské hole.*

*Kde niet rým, nebude bryndze,
pôjde sa rýmovať indze.
Do dzedziny Trnavy zájdze,
tam si rým na bryndzu nájdze.*

Veštenie

*Bolo jedno veštenie.
Vravievalo: „Ešte nie.
Vyveštím ti, Anička,
vyveštím ti mužička,
ale ešte nie.“*

*A raz stretla Anička
pri potoku Janička.
Oslovil ju, váženú:
„Vezmem si ťa za ženu,
moja milá Anička.“*

*Vtom veštenie zvolá: „Už!
Janičko ti bude muž.
Dávno som to vedelo,
iba zradiť nechcelo.
Súž sa, dievča, súž!“*

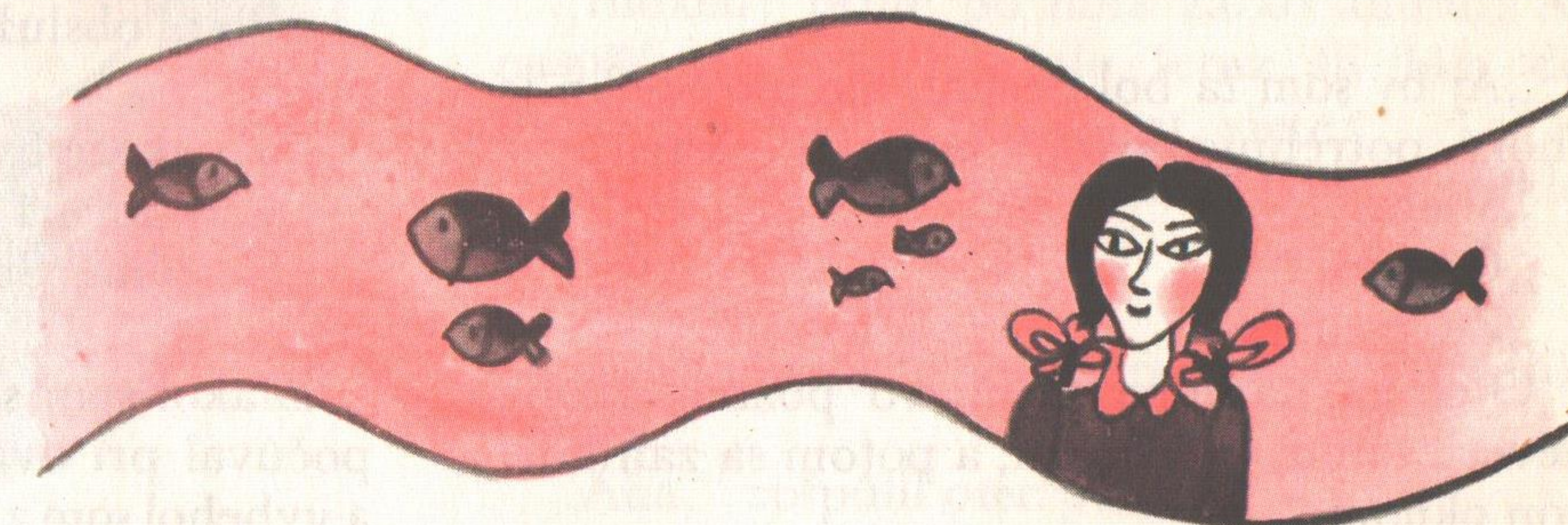


Televízna anténa

*Čudná vec sa stala
so strýkom.
Ozdobil si strechu
rebríkom.*

*Vraj len pre potechu,
vraavel Jane.
Veríte mu?
Ja nie.*

*Mne raz iné veci
vyzradila Zora:
„Chodia po ňom herci
do televízora.“*



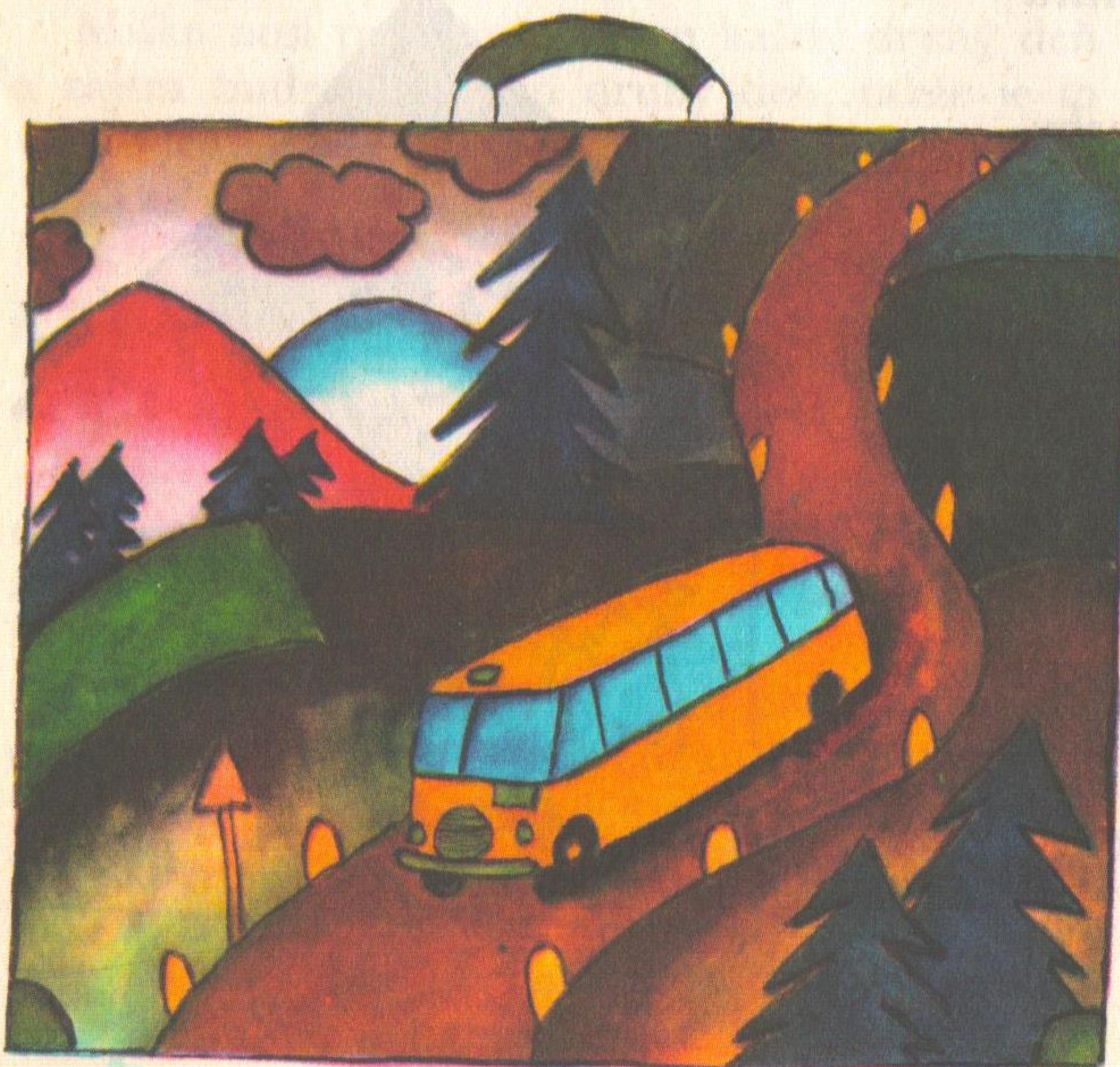
Kvety pre maringotku

ONDREJ SLIACKY

Tento rok sa sťahujem už po tretí raz. Najprv som bol u tety Gitky, potom u uja Štefana a teraz vari idem k tete Anke. Nevieť to celkom iste, ale ku komu inému by som mohol ísť, keď otec už viac súrodencov nemá.

Pri tete Anke som ešte nikdy nebol a ani ona k nám nechodila. Pamätám sa iba na to, že raz poštár priniesol balík s veľkými hruškami a otec vtedy povedal mame: „Ale že si Anka spomenula?“

Rád by som sa spýtal, ako to tam vyzerá, koľko je deciek v dome a tak, ale odvtedy, ako sa pohol autobus, otec je ustavične zamračený.



„Aj by som ťa bol nechal, ale ujo Štefan je chorý, potrebuje pokoj,“ povedal odrazu.

„Viem.“

„Čo vieš?“

„Že je chorý.“

Otec sa na mňa skúmavo pozrel, akoby neveril tomu, čo vravím, a potom sa zahľadil von oknom.

„Nehnevaj sa, ale robíme to v chlapcovom záujme,“ počul som strýkov hlas, keď som vstúpil do predsiene. „Mária je do tmy v meste, a čo ja, chorý? Čo môžem ja? No povedz!“

„Keď ťa bolo treba, nikdy si nič nemohol,“ začul som zrazu otca. „Nikdy!“

Chcel som vletieť do izby, lebo otca som už nevidel asi mesiac, ale keď tí dvaja začali na seba kričať, zostal som stáť pred dvermi.

„Zle si to vysvetľuješ! Chlapca sme si obľúbili, ale keď to nejde, tak to nejde.“

„Nebudem sa vám prosiť.“

„My s Máriou si myslíme, že by si to už mal nechať. Čo máš z takého života. Ty po maringotkách a chlapec po rodine. Radili by sme ti...“

„Vy dvaja mi nemáte čo radit!“

„Ako myslíš. Keby si nás bol počúvol už vtedy, nemuselo to s vami dvoma tak skončiť. Nedal si si poradiť a teraz krivdiš iba chlapcovi.“

„Raz to pochopí!“

„Len aby!“

„Pochopí!“

„Keby si chcel,“ stíšil strýko hlas, „dostal by som ťa v meste na benzínovú pumpu. Vieš, aký je to flek?“

„Neviem.“

„Každý, kto tam bol, mal za rok auto. Rozumieš?“

„Rozumiem.“

„Plat, obslužné, benzínu vždy čosi zostane...“

„To akože by som si mohol prikradnúť?“

„Kto hovorí o kradnutí?“

„Si špina, Štefan!“ buchol otec pästou po stole.

Zľakol som sa, aby ma nepristihol, že som počúval pri dverách, preto som schytil tašku a vybehol som z predsiene na ulicu. Keď som sa

vrátil, mal som už všetko poukladané v kufri.

„Pôjdeme,“ povedal otec.

„A škola? Škola čo?“

„Do školy už nepôjdeš.“

„Nikdy?“

„Čoby nikdy. Len tu nie.“

Strýko Štefan nás šiel odprevadiť až k autobusu. Po celý čas, ako sme šli, mlčal, len keď sme už nastupovali, povedal: „A keby si to rozmyslel, Martin, napíš! Pomôžem ti.“

Otec sa prudko zvrhol, očervenel, ale nepovedal nič. Vošiel do autobusu, a pokiaľ sme sa nepohli, díval sa na opačnú stranu zastávky.

„Na čo myslíš?“ odvrátil otec tvár od okna.

„Že som sa s nikým nerozlúčil. Ani v škole, ani s tetou Máriou.“



„Napíšeš im.“

„Musíš mi kúpiť veľa listov, aby som mohol aj tebe. Dobre?“

„Dobre.“

Otec sa po dlhom čase pousmial. Nie zas tak, ako sa vie, keď ho niečo skutočne poteší, ale pousmial sa.

„A cez prázdniny budem s tebou. Ako vlani.“

„Chcel si ísť do pionierskeho tábora.“

„Už nechcem.“

„A môj vnuk zas chce,“ prebral sa zrazu starac naproti nám. „Každý rok chodí.“

„A veď si to aj on rozmyslí,“ kývol otec rukou.

„Rozmyslí,“ súhlasí starac. „A vy čímže sa zamestnávate?“ spýtal sa otca po chvíľke.

„Zváram,“ odvetil otec.

„V meste?“

„Nie v meste.“

„Veď hej. Čože sa tam dá zvarať. Také mesto. Len starci a deti.“

„Chodím po stavbách. Raz som tu, druhý raz inde.“

„Mama sa hnevá, čo?“ obrátil sa starac na mňa.

Rozpačito som sa pozrel na otca.

„Nieko to musí robiť,“ pomohol mi otec. „A keď je dobrá partia, to akoby ste mali rodinu pri sebe,“ zahováral ďalej. „Iba za týmto loptošom mi je smutno,“ pomrivil sa mi otec vo vlasoch.

„Veď aj mne je smutno,“ povedal akosi tichšie starac. „Aj za dcérou, aj za vnúčencami.“

„Idete za nimi?“ spýtal sa otec.

„Bol som. Každý mesiac chodím.“

„Hm,“ prikývol otec.

„Inokedy príde po mňa zaťko autom. Aj naspäť ma odvezie, ale teraz šli hen do Bratislavy. Tie kvety pozerať, viete?“

„Aj ujo Štefan s tetou Máriou boli,“ vyhrklo zo mňa.

„Aj teba vzali?“

„Mňa nie. Šli s Debnárovcami. Tí platili benzín.“

„Aha,“ zošpúlil otec pery.

„Ale inokedy ma vždy zoberú,“ vrel si svoje starec.

„A nie že by ma zložili na námestí ako starého Drubdu, vždy ma dovezú až k domovu.“

„K domovu?“

„No... k starobincu.“

Začudovane som sa pozrel na starca. Nebol veľký, skoro taký ako ja, hladko vyholený a vystrihaný. Ktovie, čo je na ňom zlé, že si ho dcéra dala do starobinca? Možno, že veľa zjedol. Veď aj na mňa sa iba preto hnevala teta Mária. A možnože nebol čistotný? Keď odvážali do starobinca Paľovho starého otca, vtedy Paľova mama ženám na ulici hovorila, že sa to už so starým nedalo vydržať, taký bol nečistotný. Na druhý deň však Paľo v škole povedal, že to nie je pravda. Starého otca mama vraj dala do starobinca preto, lebo si z jeho izbičky idú urobiť šatník. Môj otec, keď bude starý, zostane pri mne. Nech aj veľa zje, alebo nech sa trebárs aj zašpiní. Veď ani on ma nedáva do detského domova preto, že veľa zjem alebo že sa zamažem.

„A teraz ste sa kam vybrali?“ ozval sa opäť starec.

„S chlapcom do mesta,“ akosi nevrlo odsekol otec.

„Do mesta?“ prekvapene zopakoval starec, a vzápätí ticho, skoro pre seba, povedal: „Tak do mesta.“

Potom sa zadíval na mňa a usmial sa.

„Koľko máš rokov?“

„Jedenásť.“

„A s vami by nemohol?“

„Čo vravíte?“ strhol sa otec.

„Či by nemohol s vami?“

„Viete, ako je to. V maringotke, medzi chlapmi.“

„A vlani som mohol?“ skočil som otcovi do reči.

„A hádam by aj,“ povedal zrazu otec.

„Teraz je apríl, do júna by už dáko vydržal a potom sú už prázdniny.“

„Tak vidíte,“ usmial sa na mňa starec.

„Viete, najlepšie je byť spolu.“

„Ale nie,“ povedal zrazu rozhodne otec. „Aj do školy by mal ďaleko, aj trápenie by som mal so stravou.“

„A veď som aj vtedy jedol, čo ste jedli vy. Aj by som zas všetko poriadil, chodil nakupovať. Pamätáš, ako som vtedy doniesol do maringotky kvety? Položil som ich na stolík a vy ste vtedy hovorili, že ako dobre, že ma máte, že je tu teraz ako doma.“

„Povedal som,“ zamračil sa otec.

„O chvíľu sme už na námestí,“ ukázal starec hlavou na prvé mestské domy.



Boli nízke, ošarpané, smutné. Ktovie, v akom býva teta Anka? A ktovie, ako vyzerá?

Autobus zastal na nevelkom námestí. Bolo poludnie, ľudí všade málo. Ti, čo vystúpili z autobusu, rozprchli sa na všetky strany. Aj starec sa s nami rozlúčil a zabočil kdesi napravo.

Otec sa rozpačito poobzeral okolo seba a potom oslovil ženu s kočíkom.

„Jesenského? Pravdaže viem,“ povedala žena. „Najprv pôjdete rovno a potom kúsok doprava.“

„Tak poď,“ zdvihol otec kufor a vykročil smerom, ktorý nám ukázala žena.

„A prečo nás nečakala?“

„Kto nás mal čakať?“

„Teta Anka predsa.“

„Neviem,“ zamrmlal po chvíli otec. „A poď, nevláč sa,“ okríkol ma.

„Pozri,“ zdvihol som po chvíľke ruku. „Tu je Jesenského.“

Otec zastal, vybral si z vrečka akýsi papier a prešiel po ňom očami. „Má to byť číslo sedemnásť.“

Prešli sme na druhú stranu ulice.

„Tu je jedenásť, trinásť,“ čítal som nahlas. „Tamto je to.“

Kúsok som pobehol a zrazu som cítil, ako mi drevenejú nohy. Na nízkom, šedivom dome s opadnutou omietkou bolo číslo sedemnásť a pod ním tabuľka s nápisom — Detský domov.

„Otec, ja... ja nechcem... nechcem...“

Otec sa pozrel na tabuľku, potom na mňa, a zase na tabuľku. Aj cez slzy som zbadal, že oči má akési temné, tvár bledú.

„Otecko, sem nie, prosím ťa, sem nie...“ kričal som a celý som sa triasol.

„To bude nejaký omyl,“ počul som odrazu otcov hlas akoby z veľkej diaľky. „To bude omyl,“ začal hovoriť akosi rýchlo. „Pamätám sa predsa, že teta Anka bývala tu. Presne si to pamätám, tu vedľa,“ ukázal rukou na prázdne miesto vedľa detského domova. „Bol to starý dom. Zbúrali ho, a ona nedala nič vedieť. Vieš, aká je. Celé roky nenapíše. Možno, že je už v treťom meste.“

„A čo teraz,“ povedal som tichým hlasom. „Čo by bolo. Pôjdeme naspäť,“ utrel si otec pot z čela.

„K ujovi Štefanovi?“

„Chcel si predsa ísť so mnou?“

„Chcel.“

„Tak sa musíme poponáhľať. Autobus ide o štvrt hodinu.“

Otec potom zdvihol z chodníka kufor a podal mi ruku. Bola veľká, teplá, a ja som zrazu cítil, ako mi to teplo začína prúdiť do zmeravených nôh.





DIMITAR STEFANOV

Letné chodníky

*Ako nás to vedú
tie chodníky leta?
Jeden vedie trávou,
v ktorej kvety svietia,
do tónistej hory,
odkiaľ jeleň trúbi.
Vedie na maliny.
Nájdeš pri ňom huby.*

*Druhý popri mori —
vlny práve ušli.
Chod a nazbieraj si
do vedierka mušlí.
(Pravda, na Slovensku
hľadáš more márne.
Krátko more siaha
len k bulharskej Varne.)*

*Tretí chodník, ten sa
do záhrady vinie.
Nepostúpaj babke
po jej zelenine.
Zo stromov to padá
rovno do fertušky.
Čo pomôžeš nosiť?
Jablká či hrušky?*

*A do modrej dialky
vedie štvrtý chodník.
Hockadiaľ by viedol —
dovedie ťa do kníh.
I do tejto mojej?
Nadarmo sa pýtaš.
Ja ti neodpoviem,
kým ju neprečítaš.*

Býk Magnit

A. MIŤAJEV

Býk Magnit strká, kole, preto ho nik nevolá pravým menom. Nazývajú ho Strčko.

Strčko je čierny, len hlavu má bielu. Vyčnievajú mu z nej dva ostré rohy. Oči má divoké, nozdry široké, v nich železný krúžok.

Stádo sa pasie v lese. A tam sa zjavili dva medvede. No pastieri sú spokojní, Strčko kravám nedá ublížiť, medveďa zaženie. Za to mu odpustia všetky neprístojnosti.

Raz bol silný vietor. Na stĺpoch sa potrhali telefónne drôty. Montér, strýko Vasia, pripol si na nohy „mačky“, vzal kľbko drôtu, kliešte a vyliezol na stĺp. Keď drôty pospájal, začal zliezať, no v tom okamihu zazrel, že pod stĺpom stojí Strčko a díva sa: čože ten človek vyliezol tak vysoko?

Skríkol strýko Vasia prísny hlasom, kľbko drôtu hodil na býka, aby ho vyľakal. Kľbko dopadlo na býkovu hlavu a zostalo mu visieť na rohoch. Zreval Strčko, zaprel sa do stĺpa, chce sa zbaviť drôtu, no nemôže.

Na býčí ryk povybiehali ľudia z domov. Stoja za plotmi s palicami, a k býkovi podísať sa boja — zabije!
„Ty zviera jedno, ty krokodíl prekliaty!“ nadávajú mu zďaleka.

„Môjmu Sašenkovi celkom roztrhal kabát. Ešte šťastie, že spadol do jamy, ináč by už nežil...“

„A za mnou skákal od samého lesa, šatku som stratila, maliny rozsykala...“

„Ty, Vasilij, zlez a schmatni ho za krúžok — hneď skrotne...“

„No, práve, dá sa ten schmatnúť za krúžok...“

„Treba utekať po traktoristu. Nech traktorom Strčka popreháňa...“

„Traktorista išiel do mesta zaobstarať náhradné súčiastky...“

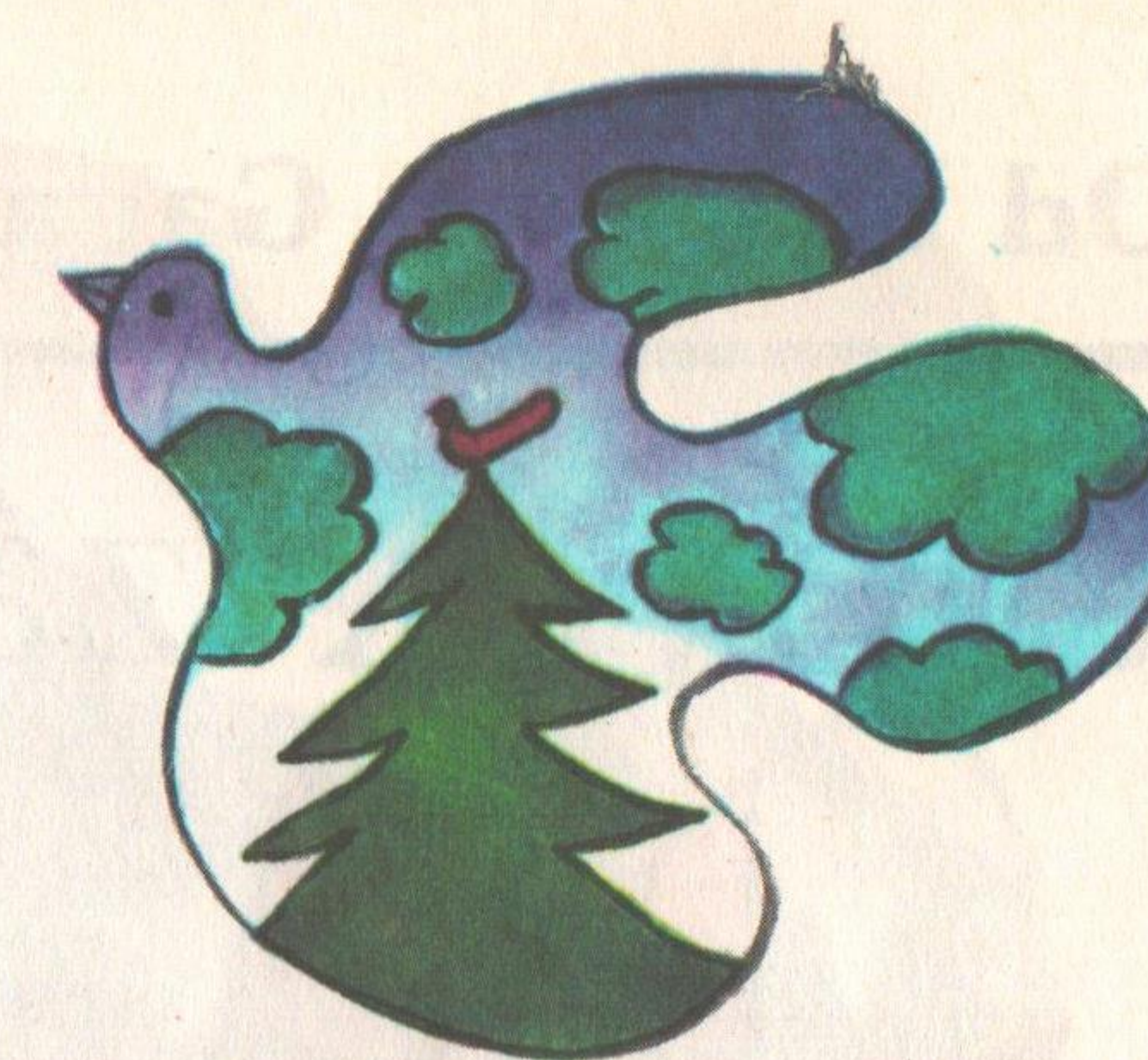
Tu sa zjavila na ulici Tanička, piatačka. Uvidela, čo sa robí, vybrala zo sieťky bochník chleba, odlomila kúsok a podišla k Strčkovi.

„Magnit! Magnit! Na, na...!“ privravela sa mu spevavo.

Strčko prestal klať stĺp, zdvihol veľkú hlavu a pohol sa k dievčaťu. Chlieb si vzal. Kým ho žuval, Tanička sňala z neho drôt a ďaleko ho zahodila.

Býk sa pozrel, kam zaletelo kľbko, a pobral sa svojou cestou k dobytčiemu dvoru.

Prel. ZDENA KRŇÁČOVÁ



Ja a my

*Predstavím vám vtáka menom
sojka.*

*Nik nevie, či spieva a či jojká.
Lieta sojka z hája do hája,
ustavične spieva:*

*„Ja,
ja,
ja!“*

*Ja som kráska všetkých krások,
ja mám ten najsladší hlások,
ja som najšumnejšia,
ja som najumnejšia!“*

*No raz, keď sa nahla nad potokom,
čosi sa tej sojke stalo s okom.
Nie tak s okom, ako s rečami
a začala spievať:*

*„My,
my,
my!“*

*My sme krásky všetkých krások,
my máme najsladší hlások,
my sme najšumnejšie,
my sme najumnejšie!“*

*Celá hora zapcháva si uši,
dvojnásobne to tú horu ruší.
Iba slávik, spevák bez trémy,
opýtal sa:*

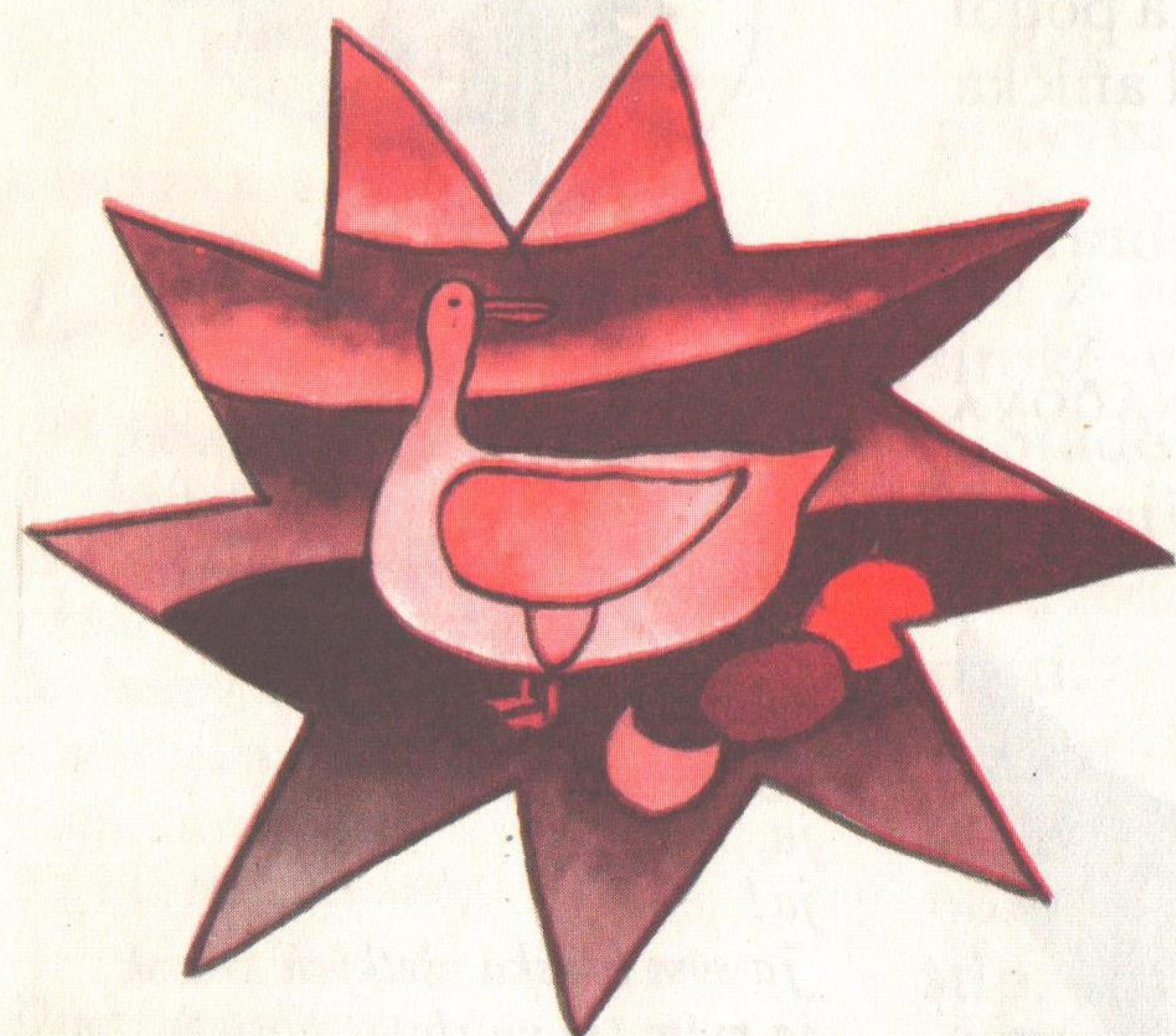
*„Ako to, že my?“
„Nuž veru tak!“
odpovedá sojka.*

*„Ja som sojka číslo jedna
a v potoku žije sojka dvojka.“*

Prebásnil LUBOMÍR FELDEK



Človek závidí vtákom



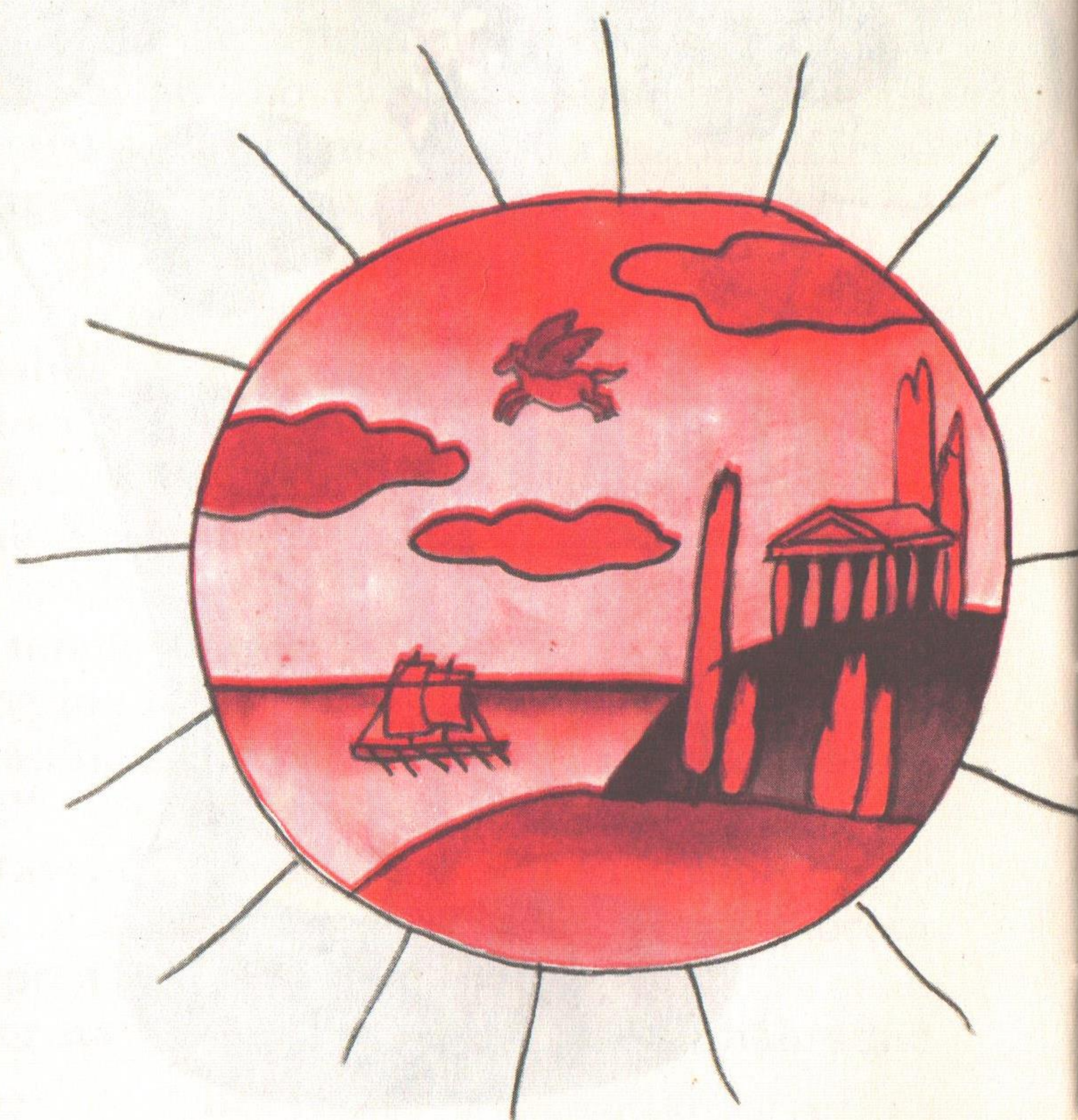
Rozmýšľali ste už niekedy o tom, že cez deň nám svieti jediná hviezda, naše dobré slniečko, a keď sa večer zakotúľa za obzor, ani tisíce iných slniečok — malých lampášikov — neosvetlia Zem tak ako Slnko? A to ani vtedy, keď im príde na pomoc Mesiac?

Dnes už vieme, že je to preto, lebo naše Slnko, hoci je priveľmi ďaleko, jednako je nám spomedzi všetkých hviezd najbližšie. My to vieme už dávno, ale dávni ľudia to nevedeli. Všetko sa museli naučiť poznávať, nadobúdať skúsenosti. Naučili sa z hlíny hnieť hrnce, z kovu tepať nože a sekery, z dreva a kameňa stavať domy, a popritom večerami hľadievali na oblohu a sami sebe kládli otázky, na ktoré nevedeli odpovedať. Ale vytrvalo ju hľadali. A z tých čias, keď sa človeku počalo brieždiť v jeho mysli, nám zostali — mýty. Prastaré svedectvá o tom, čo si ľudia mysleli o Zemi, Slnku, hviezdach, ale zároveň aj svedectvá o ich túžbach, o ľudskej zvedavosti.

Starí Egypťania verili, že počiatkom nášho sveta je prahus. Snehobiela obrovská hus, ktorá zniesla pravajce do prabahna, z pravajca sa vyliahlo najprv Slnko. Na severovýchod od Egypta v bájnom medziriečí Eufratu a Tigrisu, kde sa rozprestierala Babylonská ríša, zas ľudia verili, že kedysi dávno pred počiatkom sveta vírili a búrlivo sa

krútili, penili a bubľali v divom chaose pravody — sladká voda Apsu a slaná voda Tiamat. Napokon sa vody spojili a zrodili Lahmu a Lahamu, a tí zas splodili výšinu a nížinu — nebo a zem. Obyvatelia starého Grécka verili, že celý vesmír zaplňala prv iba Nyx, nesmierna čiernokrídla noc. Čierny vták zniesol strieborné vajce doprostred tmavého šera. Z neho sa narodil Eros, boh lásky, duša príťažlivosti, i Gaia, pevná dobrá Zem...

A takto by sme mohli precestovať celý širý svet a začitávať sa do starých mýtov indických, čínskych, mongolských, japonských, slovanských, germánskych, ale aj do indiánskych na druhej strane zemegule, a všade by sme našli jedno spoločné — na počiatku bol chaos. Až z neho vznikali nebo a zem, slnko, mesiac a hviezdy, celý tento náš úchvatný viditeľný svet.



Bolo to naozaj brieždenie v ľudskej mysli. Napodiv aj v pokračovaní mýtov nájdeme mnoho spoločného, hoci ľudia, ktorí si ich vytvárali, boli od seba veľmi vzdialení a jedni nevedeli o druhých. Na východe, západe, severe i juhu si ľudia vytvárali bohov — boha vetra, vody, hromu, lásky, úrody. Mnohé národy pokladali za boha slnko. Takmer každému bohovi pririekli voľnosť pohybu, ktorý sami nepoznali. Príklady im poskytovala príroda. Lietali krásne motýle, lietali vtáci, preletovali ponad širošie moria, ponad chrby vysokánskych pohorí, a človek od nepamäti hľadieval na lietavce s túžbou. A keďže sám sebe nevedel dať krídla, pripínal ich aspoň bohom, ktorých si stvoril. Lietal okridlený Pegas, aj Eros so zlatými a olovenými šípami vo svojej tuľajke, Hermes, posol bohov a ochranca pastierov, mal okridlené črievce. Celkom bez krídel lietal božský kráľ Purúrauas. Všetkých šesťtisíc asýrskych bohov, narátaných pred dvadsiatimi deviatimi stáročiami, poznalo voľnosť pohybu — vedeli lietať.

Keď pohanských bohov vystriedal kresťanský so zborní cherubínov, dobrých aj zlých anjelov, mali aj oni krídla, či okridlené tátoše. A človek, čupiaci pri dymivých ohňoch na pevnej zemi, obúval seba aspoň v rozprávkach do sedemmilových čižiem. Kde sedemmilové čižmy, kde lietajúci koberec, inde zas čarovný prsteň, biele labute v záprahu, zázračné vtáky, ktoré uniesli aj človeka. Snívajúceho človeka. Človeka, ktorý vtákom závidel a usiloval sa ich aspoň v rozprávkach napodobniť. Železného orla ukul vo svojej vyhni starofínsky kováč Ilmarinen, grécky Daidalos zlepil krídla z peria a vosku pre seba i pre svojho syna Ikaru. A na druhej strane našej planéty staroperuánski Indiáni mali tiež svojho Ikaru, ibaže sa volal Ayar Katsi.

Lenže človek si už vtedy uvedomoval obťažnosť lietania, ktoré mu príroda odoprela. Odvážlivci z bájí a rozprávok sa aj vznesú, aj lietajú, ale ne jeden z nich napokon hynie tak ako grécky Ikaros. Uchvátený voľnosťou pohybu priletel blízko k Slnku, slnečná páľava vosk roztopila, krídla spálila, a smelý odvážlivec napokon hynie v morských vlnách.

Je to „iba“ stará grécka báj, ale človek, jej tvorca, akoby už prorocky tušil, že na ceste k lietaniu bude ho čakať nejedna skutočná tragédia.

Nabudúce: OD MÝTOV KU KRÍDLAM



Ako vznikol medvedí tanec

KLIMENT ONDREJKA

Nevznikol ako druhé tance: dievka sa začne vykrúcať a mládenec pred ňou pretŕčať, čo s nohami dokáže. Nie veru! Medvedí tanec to je pamiatka na bitku človeka s medveďom.

Jeden chlap — možno drevorubač, možno pastier a možno valach — sa dostal do bitky s medveďom. Bil sa s ním statočne. Nevraví sa, aké ukončenie tú pračku završilo, no vie sa, že o nej ten chlap v kolibe rozprával. A nielen rozprával, ale aj ukazoval, ako sa uhýnal pred medveďovou labou, ako sa on zahnal na macu i bránil sa pred ním v pasovačke.

Toľme to tých v kolibe zaujalo, že začali onen zápas napodobňovať, medveďmi a jeho protivníkmi sa robiť. Sprvu len tak, s mrmlaním, revom a krikom, ale neskoršie voľfaktorý pesničkou ulahodil a bol ten ťarbavý aj plieskací aj po zemi váľajúci sa tanec hotový!

Medveďu, daj labu,
pôjdeme na svadbu!
Medvedica sa opila,
svadobníkov bila, bila,
kým neutržila.



Tagrak a Kanak

ESKIMÁCKA ROZPRÁVKA

Bolo to tak. Žili raz dvaja bratia — Tagrak a Kanak. Bývali vo veľkej rybárskej lodi na brehu mora a živili sa morskou a tundrovou zverou.

Mali všetkého nadostač, len o domácnosť sa im nemal kto starať. Bratia si sami aj varili, aj šili. A keď odchádzali na poľovačku, nemal im kto v rybárskej lodi udržiavať oheň.

Bolo treba sa oženit. Ale kohože si vziať, keď vôkol ľudí niet?

Húťali bratia, húťali, ako a čo, a Tagrak hovorí:

„Vieš čo, Kanak, urobme si dievčenské šípy a vystrelme na rozličné strany. Azda nám nájdú nevesty.“

Spravili si bratia dievčenské šípy a ozdobili ich orlím perím. Šípy sa im vydarili.

Vyšiel Tagrak z lode, priložil šíp k tetive, natiahol a pustil proti vetru. Šíp zasvišťal a zmizol z očí. Odletel ďaleko do tundry.

Pustil sa Tagrak za šípom a Kanak si myslí:

„Či je len hlúpy! Kohože v tundre nájde? Ja to urobím lepšie: vystrelím do neba a trafím Lunu. Dávno už na mňa hľadí.“

Tak aj urobil. Natiahol luk a vystrelil do neba. Šíp vzlietol vysoko, už ho nevidieť. A potom začal padať. Padal, padal a rovno do mora.

Športovec

NIKOLAJ JELINSON

Nestretli ste ešte nikdy živú guľôčku? Nie?

Do nášho dvora sa raz takáto guľôčka vkotúlala. V kožušku, kapčokoch, huňatých rukaviciach.

Deti ju hneď obkolesili, ale guľôčka schovala svoj nos pod obrovský páperový šál. Preto deti nijako nemohli zistiť, kto stojí pred nimi: chlapec alebo dievčatko?

„Kto si?“ spýtala sa po chvíli Marinka.

A vtedy sa z mohérového šálu ozvalo:

„Ja som Peťa.“

Až potom deti pochopili, že je pred nimi chlapec.

„Decká,“ poskočila radostou Marinka, „z neho bude výborný brankár: taký tučný, zabalený, všetky puky poodráža!“

„Môžem byť... brankárom,“ súhlasil chlapec.

Nenáhľivo, prevažujúc sa z nohy na nohu, išiel si vziať z domu korčule, rovnako pomaly sa vrátil a pripevnil si ich.

Deti mu vopchali do rúk hokejku.

Hra bola vzrušujúca. Peťa zakrýval celú bránku. Puky jeden za druhým ako počarené odsakovali od jeho huňatého odevu.

Keby nemal aspoň nohy!

Nepretržite sa totiž miešali, rozchádzali na všetky strany, jedným slovom rúcali celé dielo.

V najrozhodujúcejšom okamihu sa brankár zvalil na ľad.

Kým hompáľal vo vzduchu nohami, puk smeroval k bránke.

Peťa sa zrazu odrazil rukami a vletel do bránky spolu s pukom.

„Na vine sú korčule,“ bručal, „hlúpe, rozchádzajú sa. A ľad je celkom klzký.“

„Áno,“ vzdychli deti, „brankár z teba nebude.“

„Mohol by som na lyžiach,“ povedal Peťa.

A privliekol si z domu lyže.

Všetko išlo dobre. Len aby sa nezošmykol! Ostražito posúval nohy.

No keď sa chcel spustiť z vrška, lyže podskočili, odpojili sa a klzali sa samy od seba.

Peťa tiež poskočil, skutočný akrobat, niekoľko ráz sa pretočil a letel dohoniť lyže.

Dohonil ich dolu.

„V zime sa mi nedarí,“ povedal, „radšej počkám do leta.“

Sneh sa roztopil. Zem sa ohriala, zazelenala sa tráva, kvety natahovali k slnku hlávky.



Deti vybehli na dvor s futbalovou loptou.

Peťa sa vážne prechádzal okolo hrazdy. Zrazu sa vychytil, lapil rukami priečnu tyč a zavesil sa na ňu.

Uplynula sekunda, druhá. Peťa stále visí.

„Skáč,“ radia mu deti. Peťa zaškúli a skríkne:

„Nie je môj! Nie je môj!“

Deti sa rozbehli k nemu a spytujú sa:

„Čo nie je tvoje?“

„Šport nie je môj,“ hovorí Peťa, „hľa, futbal, to je niečo iné.“ A ledva sa drží.

Deti ho museli zvesiť takého ťažkého.

Behať po futbalovom ihrisku bolo Peťovi zatažko. Prešlo sa všetci rozhodli spraviť ho opäť brankárom. Teraz sa mu nohy nebudú rozchádzať, leto je na dvore.

Peťa sa oprel o bránku, roztržito sa obzerá vôkol, kým jeho oči nespočinuli na lopte a nezačali ako magnet priťahovať loptu k bráne. Gól padal za gólom.

„Nie je môj,“ rozčarovane povedal Peťa, „šport nie je môj.“

A ušiel z ihriska.

„Možno by sa mu lepšie plávalo,“ rozmýšľali deti.

Jazero bolo krásne: lekná, rákosie... Žabky kvákali. Zrazu sa nad jazerom rozliehal Peťov nárek:

„To-pím sa!“

Deti ho vytiahli z vody.

„Vieš čo, plávanie pod vodou je ľahké,“ hovorí Marinka. „Plutvy, okuliare... krásne.“

„Ja... môžem...“ ešte zadychčaná odvetí Peťa.

No od tých čias sa akosi neukazuje na našom dvore.

Prel. BOŽENA KUSÁ



Videl Kanak, že šíp padol do mora, vyšiel na breh a myslí si:

„Nenadarmo Luna môj šíp do mora hodila. Počkám a uvidím, čo bude ďalej.“

Stojí Kanak na brehu mora, na svoje šťastie čaká a Tagrak sa čoraz ďalej tundrou uberá. Kráčal celý deň až do súmraku. Odrazu zočí loď, na palube dievčina stojí a drží jeho šíp. Podišiel Tagrak k dievčine a vraví:

„Vráť mi môj šíp!“

„Nevrátim!“

„Tak si vezmem teba.“

„Vezmi.“

Chytil Tagrak dievčinu za ruku a vrátil sa k svojej lodi.

Dievčina prišla k Tagrakovi a pustila sa do práce: zažala kahanec, dala variť mäso a začala šiť sebe a mužovi kožušinové čizmy. Ukázala, že je dobrou gazdinou.

Medzitým nastala noc. Vyšla Luna a na mori, od brehu až po obzor, zjavili sa zlaté čiariočky. Zazrel Kanak na mori mesačnú cestičku a vraví:

„Nevesta ma už čaká!“

Vyšiel v ústrety lunnému odrazu a spadol do vody.

Ráno šli Tagrak so ženou hľadať brata, ale na brehu našli po ňom len čiapku. Kanak sa utopil.

Tagrak so ženou žili dlho a mali veľa detí. Teraz tam už stojí celá osada.

Prel. NAĎA ŠOLTÝSOVÁ



Prvý deň v škole

BOŽENA TRILECOVÁ

„Mama moja, už som tu!“ kričalo akési strašidlo zo dverí.

„Tak skoro vás pustili?“ pribehla mama a premerala si Ľubu od hlavy po päty. „Čo sa to s tebou porobilo? Ako to vyzeráš?“

„Vieš, mami,“ vraví popletená Ľuba a rýchlo si napráva mašľu, „tak nás krásne



privítali! Každému dali knižku a tú najväčšiu lízanku. Ani neviem, kde som ju stratila...“

„Čo si stratila? Tú knižku alebo lízanku?“

„Lízanku. Uchmatol mi ju pes, taký istý, ako je na tejto knižke.“

„A čo ste ešte robili? Hrali ste sa, alebo ste len vystrájali všelijaké zbojstvá? Veď si ani strašiak z poľa. Jeden vrkoč máš kdesi na uchu a druhý voľakde v Trantárii.“

„Veď to nič, to sa učeše. Ale ja som si našla nového kamaráta! Predstav si, mami, taký je veľký ako ja! Preto nás súdružka učiteľka usadila do poslednej lavice.“

„A tam ste iste vystrájali,“ pohrozila prstom mama.

„Nie! Našli sme kriedu a Adam mi nakreslil takého podareného koňa, ktorý vyzeral trochu ako auto a trochu ako medveď. Adam mi povedal, že takého videl, keď bol u babky na prázdninách. Vieš, aký je to klamár! Ale ináč je dobrý.“

„Aha, takže tie tvoje biele rukávy sú od kriedy. A odkiaľ sa nabrali tie hrozné machule na tej novučičkej sukni?“

„To Adam. Všade strká nos. Prehrabal a poprevracal celú lavicu. Našiel tam ešte skoro čistý zošit. Strčil prst do kalamára a čľup. Atrament mu vyčľapol rovno na nos a mne sem na sukňu. Ani to nešlo umyť.“

„No dobre, dievčatko, ale v čom pôjdeš zajtra do školy?“

„Ale, mama, veď ty si šikovná!“ pritúlila sa Ľuba k mame. „Ty si s tým ľahko poradíš.“

„Dobre, skúsime to. Najprv citrónom a potom uvidíme. Ja som však zvedavá, ako operie Adamovi mama nos...“

„Poradím mu, aby si tú machuľu vyšúchal citrónom. A potom uvidíme.“

„To ste mi pekní školáci!“ zasmiala sa mama.

„My nie sme školáci, my sme prváci!“ opravila ju Ľuba a vážne sa usadila v kresle. Chytila knižku a dala sa do čítania. Ani trochu jej neprekážalo, že ju má obrátenú hore nohami...



Ako som sa oženil a rozviedol

Rozhodol som sa, že sa ožením. Doma mi bolo smutno, pomáhať mame sa mi nechcelo. Len čo mi to prišlo na um, bežal som do kuchyne oznámiť tú radostnú novinu mame. Mama práve niečo piekla. Hurrá, torta!

„Pre koho ju robíš?“ pýtal som sa.

„Nuž pre teba. Máš dnes desať rokov.“

„To je fajn. Vieš, mama, keď mám už desať rokov, bolo by načase, aby som sa oženil.“

Mama sa začala smiať, ani čo by som jej povedal neviem aký žart. Šiel som za otcom, možno u neho nájdem

Milí slniečkári, v júnovom čísle sa skončila naša literárna súťaž, ostali sme Vám však dlžní výsledky z 9. a 10. kola. Odpovede na otázky 9. literárnej súťaže zneli: 1. Rozum do vrecka, 2. Detská encyklopédia; okrem toho ste mali uviesť názvy tých knižiek z náučných edícií ML, ktoré sa Vám najlepšie páčili.

Knihy posielame týmto slniečkárom:

väčšie pochopenie. Ale kde! Natriasal sa od smiechu a utieral si bielou vreckovkou zaslzené oči. Nuž čo! Ožením sa bez súhlasu rodičov.

Šiel som za Mišom a požiadal som ho, aby mi robil družbu. Vraj v poriadku. No celá ženba mala jeden háčik. Nevesta nebola! Myslel som síce na Anču Baranovie, no Mišo povedal, že tú si vezme on. A pretože má Mišo jedenásť a ja len desať, ustúpil som. Chyba však bola, že nijaká iná dievka neprichádzala do úvahy. Zuza je čapatá, Mariena papuľnatá a Jana upľakaná. Ale vraví sa, kto hľadá, nájde! A tak sme sa ešte v to popoludnie s Mišom vybrali na MNV, aby nás zosobášili s Hankou. Nič to, že som ju niesol na rukách, nič to, že ešte pila mlieko z fľašky, hlavné, že sa chcela stať mojou ženou. Keď sme prišli na MNV, súdruh predseda sa iba usmial a vraví, choďte sa hrať, deti! Škoda, na MNV bývajú veľmi pekné sobáše. Ja som mal teda sobáš v stodole. Ja som bol ženich, Hanka nevesta a Mišo zastával všetky ostatné funkcie. Predložil nám knihu, do ktorej sme sa mali podpísať. Hana písať nevedela, tak sme jej namočili ruky do blata a priložili ich na stránku knihy. A keďže na svadbe býva aj hostina, potiahol som mame z pivnice klobásku, mäso a chlieb. Mišo jedol, ani čo by sto rokov nevidel jedlo. Vraj zastával veľa funkcií a musí jesť za všetkých.

Večer k nám prišli hostia. Prišla aj teta Lončiakovic s mojou ženou Hankou. Všetci mi blahoželali k narodeninám. Ale že je Hanka

moja žena, to nevedeli. Ako správny manžel som jej všetky darčeky pokazoval, no ona všetko chcela. Aj marcipánového koníka odo mňa plačom vylákala. A rozbila mi ponorku a dolámala dve autá. Začal som uvažovať. Keby som mal žiť s ňou celý život a stále by mi rozbíjala autá a večne by mi plakala, to by som teda neznesol. A tak som sa s ňou na druhý deň rozviedol. Našťastie pri rozvoze nebývajú hostiny. Mišo by zasa všetko zhltol. Zastával opäť všetky funkcie.

Hanku nechcem do smrti vidieť. Až teraz som prišiel na to, že som nemal Anču Mišovi prepustiť. Nuž čo, neskoro je smútiť!

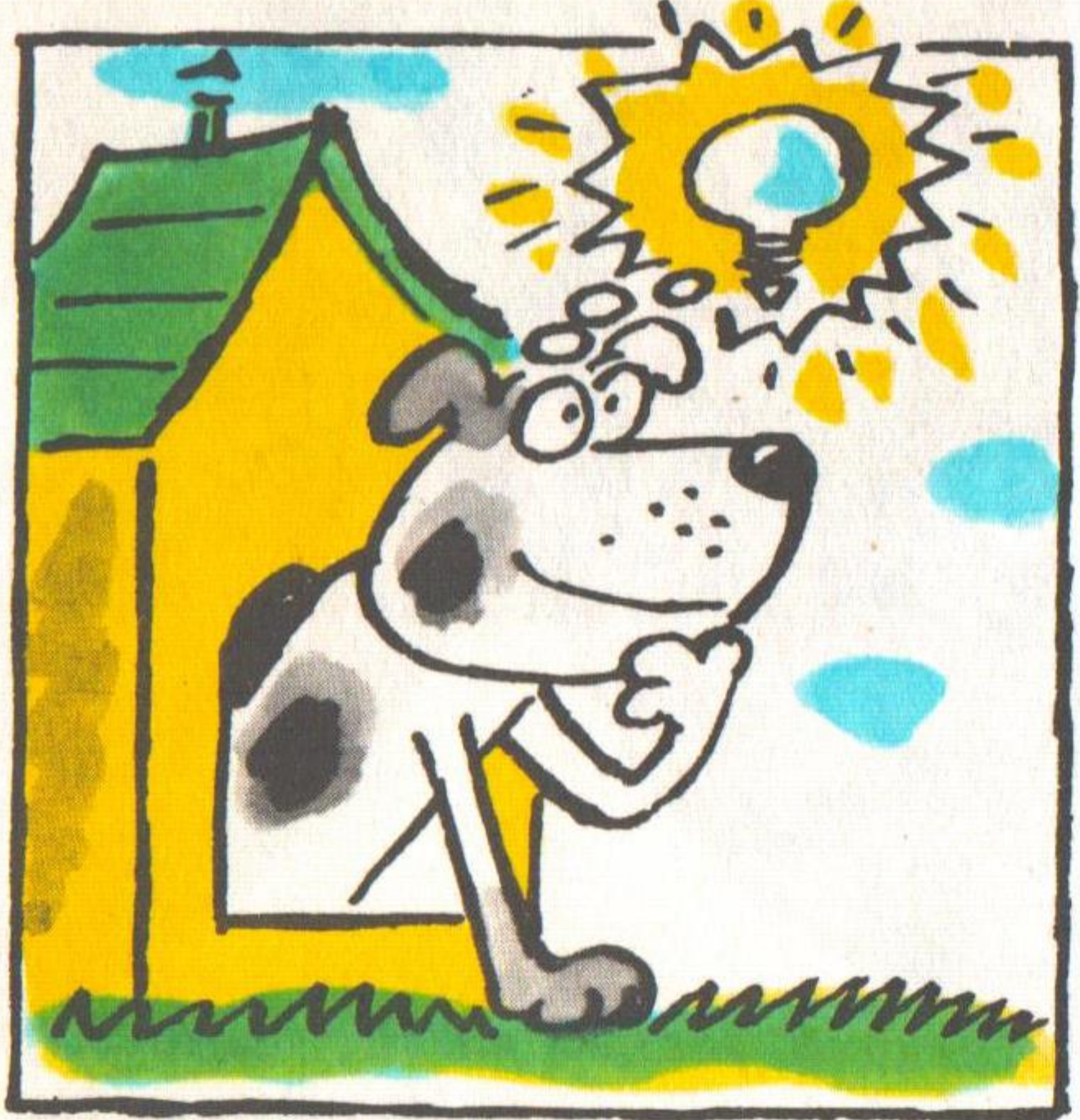
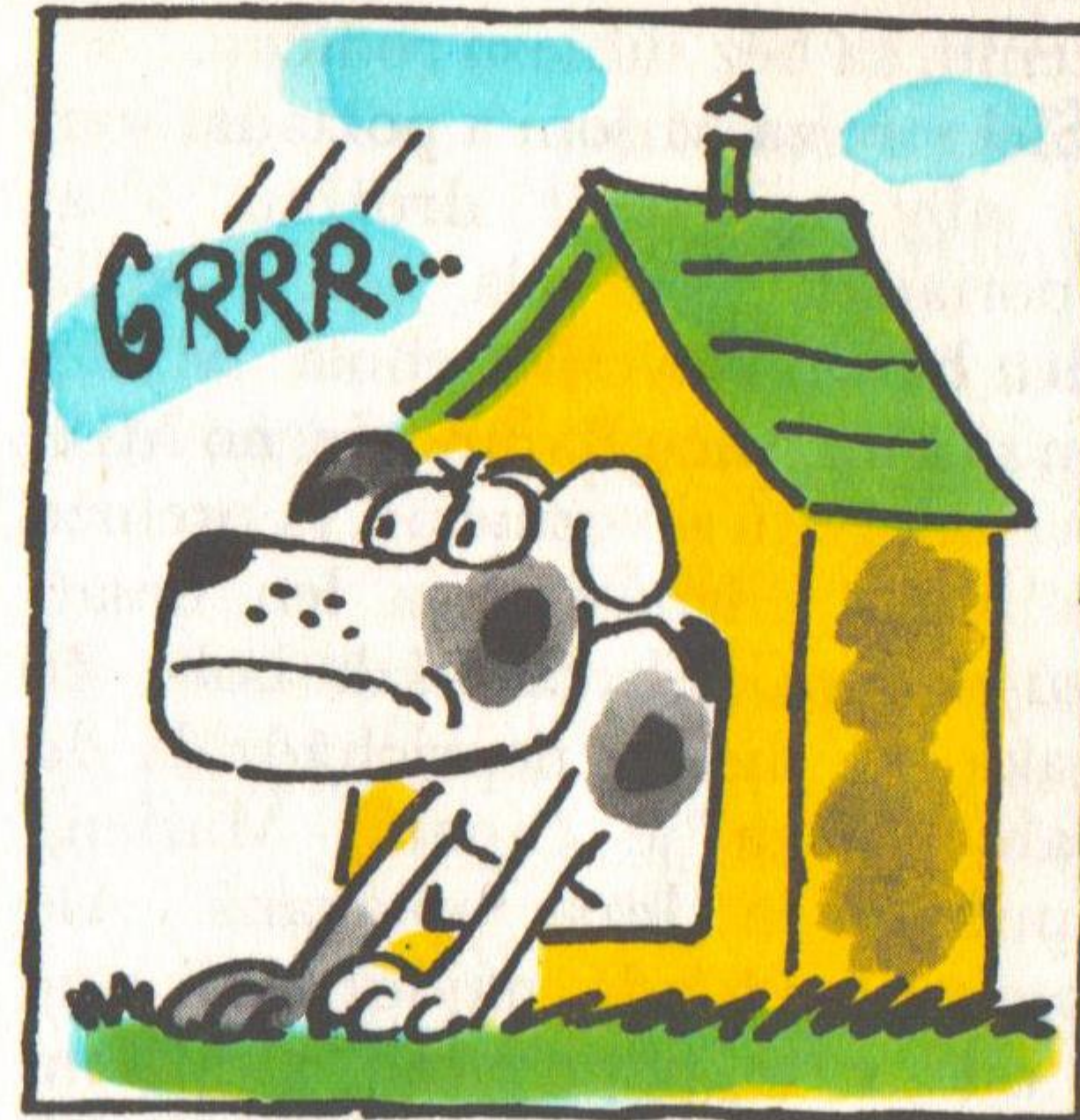
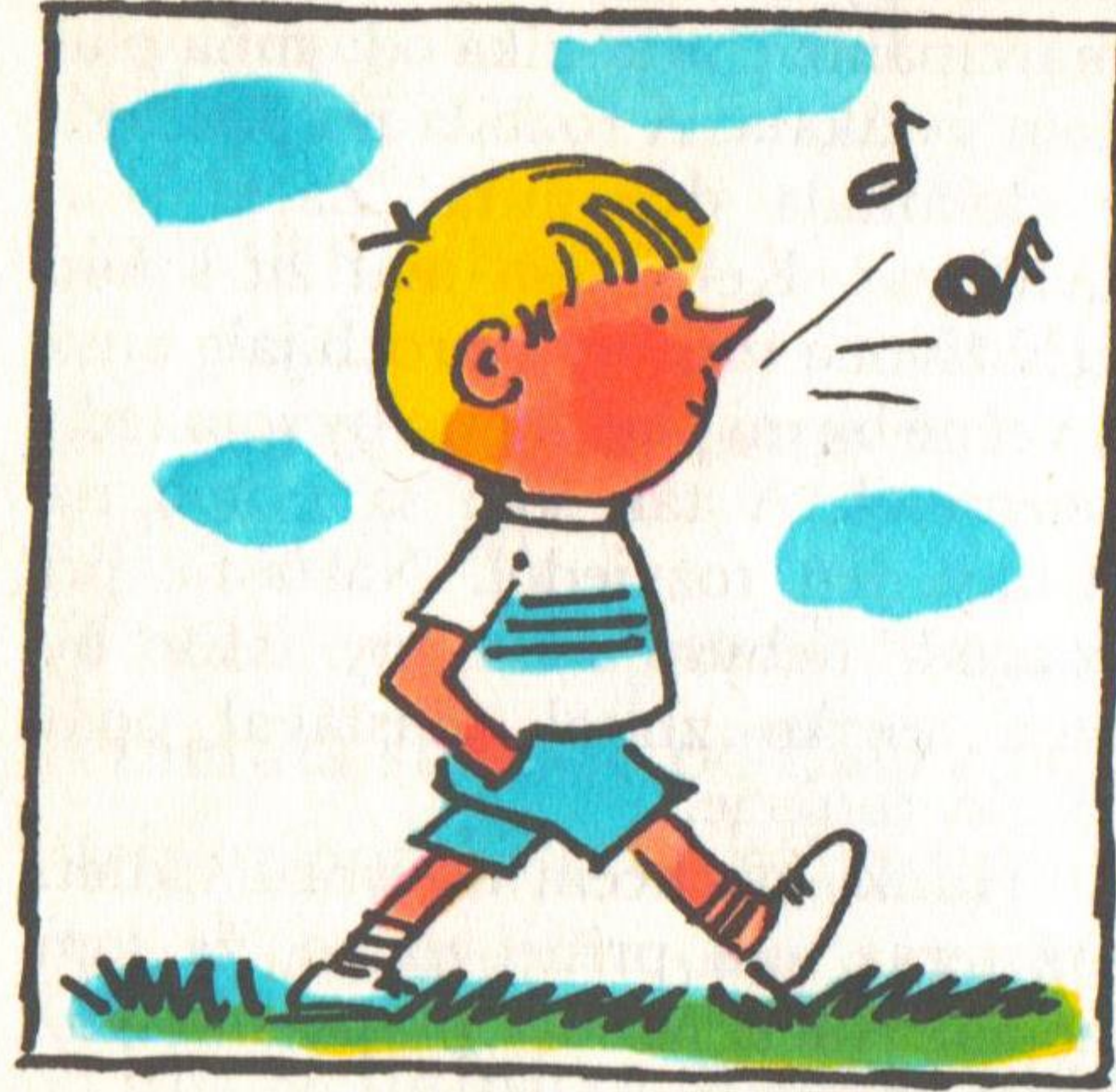
TATIANA JAMBOROVÁ
ŽDŠ Trnava



je z knihy Jakubko od Hany Zelinovej.

Vyžrebovali sme týchto výhercov, ktorým posielame knihu: Jarmila Madunicová, Šterusy; Iveta Hulvanová, Vrbové; Daniel Vápeník, Štítnik; Juraj Silaši, Svodín; Dáša Pisarčíková, Ľubica; Alena Šágiová, Bratislava; Peter Skúpy, Banská Bystrica; Eva Kurincová, Vrbové; Viera Balcírová, Trnava; Peter Čižmárik, Bratislava.

Dunčov zlepšovák



KRESLÍ BOŽENA HAJDUČIKOVÁ

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová ul. 35/a. Telefón 681-58. Šéfredaktor Ján Turan, výtvarno-technický redaktor Ondrej Mariássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma každá pošta i doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia tlače, 805 10 Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.